

ÜÇÜNCÜ MAKEDONYA SAVAŞI'NDAN POMPEIUS'UN SEFERİNE ROMA'NIN DOĞU POLİTİKASI VE ANADOLU'NUN GÜNEY KIYILARINDA KORSANLIK (M.Ö. 167-M.Ö. 67)

ROMAN EASTERN POLICY FROM THE THIRD MACEDONIAN WAR TO THE CAMPAIGN OF POMPEY AND PIRACY ON THE SOUTHERN COAST OF ASIA MINOR (167-67 B.C.)

MURAT TOZAN*

Öz: M.Ö. II. ve I. yüzyıllarda Anadolu'nun güney kıyılarında görülen korsanlık faaliyetleri Roma'nın Doğu politikası ile doğrudan ilişkilidir. Seleukos'ların ve bilhassa korsanlıkla aktif bir şekilde mücadele eden Rhodos'un zayıflatılmasına yönelik Roma politikaları, Anadolu'nun güney kıyılarında bir otorite boşluğu yaratmıştır. Böylesine uygun bir siyasal ortamda bölgede gelişen korsanlık, başlangıçta Roma tarafından bir tehdit olarak görülmemiştir. Hatta M.Ö. II. yüzyıl ortalarında acil köle ihtiyacı içinde bulunan Roma, korsanların sağlamış olduğu köleleri satın alarak korsanlığı dolaylı yoldan desteklemekteydi. Ancak M.Ö. 133 yılında ölen III. Attalos'un Roma'ya vasiyetle bıraktığı Pergamon Krallığı topraklarında Asia Eyaleti'nin kurulması, Anadolu'nun Roma için siyasal ve ekonomik anlamda önemini arttırdı. Anadolu'nun artan önemine paralel olarak Roma tarafından bölgedeki çıkarlarını olumsuz etkileyen korsanlığa karşı askeri ve politik önlemler alınmıştır. Bu doğrultuda M.Ö. 102 yılında M. Antonius'un korsanlara düzenlediği askeri seferi takiben, M.Ö. 100 yılında çıkarılan *Lex de Provinciis Praetoriis* ile Asia'nın güney kesimi eyaletten ayrılarak burada *Cilicia* Eyaleti kuruldu. M. Antonius'u takip eden *Cilicia* valileri, eyaletin kuruluş amacı gereği sonraki 35 yıl boyunca korsanlıkla mücadele etseler de bölgedeki korsanlık kalıcı olarak önlenemedi. Ancak M.Ö. 67 yılında olağanüstü yetkiler verilen Pompeius'un korsanlara karşı düzenlediği sefer sonucunda Anadolu'nun güney kıyılarındaki korsanlık Roma için öncelikli bir sorun olmaktan çıkmıştır.

Anahtar Kelimeler: Hellenistik Krallıklar • Hellenistik Rhodos • Roma Dış Politikası • *Cilicia* Eyaleti • *Lex de Provinciis Praetoriis*

Abstract: The spread of piratical activities along the southern coasts of Asia Minor during the Ist and IInd centuries B.C., was directly related to the eastern policy of Rome. Roman policies, intended to weaken the Seleucids, and particularly Rhodes, which was actively fighting against piracy, created a great vacuum of authority along the southern coasts of Asia Minor. The expansion of piracy in accordance with the political situation within the region was not initially regarded as a threat by Rome. In fact Rome, in need of numerous slaves in the middle of the IInd century B.C. indirectly supported piracy through purchasing the slaves procured by the pirates. However, the establishment of the province of Asia upon the territory of the former Attalid kingdom, which was bequeathed to Rome by Attalos III, who died in 133 B.C., increased for Rome the political and economic importance of Anatolia. In parallel with this increasing importance of Anatolia, some military and political measures were taken by Rome against piracy. Consequently, after the military campaign of M. Antonius against pirates in 102 B.C., the province of *Cilicia* was founded through the separation of the southern part of the Asia according to the *Lex de Provinciis Praetoriis* passed in 100 B.C. Although the governors of *Cilicia*, following M. Antonius, over the next 35 years fought against piracy in the region it could not be permanently stopped. However, with the expedition of Pompey against the pirates, who was granted extraordinary powers, in 67 B.C., piracy on the southern coasts of Asia Minor eventually ceased to be a primary problem for Rome.

Keywords: Hellenistic Kingdoms • Hellenistic Rhodes • Roman Foreign Policy • Province of *Cilicia* • *Lex de Provinciis Praetoriis*

* Dr., Ege Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü, murat.tozan@ege.edu.tr

Ünlü filozof Platon, Herakles'in Sütunları ile Phasis Nehri arasındaki Hellenleri “bir gölcüğün etrafındaki karıncalar ya da kurbağalara”¹ benzetirken Hellen uygarlığının nasıl deniz ile iç içe olduğunu gözler önüne sermektedir. Büyük kolonizasyon hareketi sırasında (yakl. M.Ö. 750-580) Hellen kentlerinin Platon'un tanımladığı alanda, Güney Fransa kıyılarından Doğu Karadeniz'e uzanan geniş bir bölgede, kurdukları koloniler deniz ticaretinin Hellen dünyası için Arkaik dönemden itibaren öneminin en açık kanıtıdır. Böylesine bir dünyada deniz üzerinde faaliyet gösteren tüccarların yanı sıra korsanların bulunmaması düşünülemez. Dolayısıyla Hellen edebiyatının en eski eserleri olan Homeros'un destanlarından itibaren antik kaynaklarda tüccarlar ile birlikte sıkça korsanlardan söz edilmesi hiç de şaşırtıcı değildir. Kolonizasyon döneminin başlarında, M.Ö. VIII. yüzyılda, Ionia'da kaleme alındıkları düşünülen² Homeros'un eserlerinden *Iliada*'da korsanlığa ve korsanlara dair pek çok atf bulunmakla birlikte korsanlığın o dönemin toplumundaki yeri *Odysseia*'da çok daha belirgindir. *Odysseia*'da gerek babasını aramakta olan Telemakhos'a ve eşliğindekilere, gerekse Ithake'ye dönüş yolundaki Odysseus'a denizden gelen yabancılar olarak sorulan soru aynıdır: “Tüccar mısınız yoksa korsan mı?”³.

Eserini V. yüzyılda kaleme alan tarihin babası Herodotos'un aktardığına göre firavun Psammetikhos'un (M.Ö. 664-610) tahtı ele geçirmesi için ona yardım eden İonialılar ve Karialılar aslında korsanlık yapmak için Mısır kıyılarında bulunmaktaydılar⁴. Herodotos'un çağdaşı olarak tarihin bir bilim olarak temellendirilmesinde öncülük eden Thukydides, eserinin başında Hellen tarihi için denizin öneminden söz ederken korsanlığı da ele alır. Ona göre Hellen dünyasında denizciliğe yönelen ilk kişi olan efsanevi kral Minos, korsanlığa karşı da mücadele etmişti. Çünkü kral Minos, ticaretten sağladığı gelirleri düzenli olarak elde etmek için denizi korsanlardan temizlemeliydi⁵. Yine Thukydides'e göre Hellen kentleri arasında denizcilik ve ticaret konusunda öncülük eden Korinthos, ticari çıkarları gereği korsanlığa karşı mücadele etmişti⁶. Thukydides, denizcilik ve ticarete öncü olan kral Minos ve Korinthos'luların çıkarları gereği korsanlık ile mücadele etmelerini belirtirken aslında kendi döneminde Ege Denizi'nin siyasal ve ticari anlamda lideri olan Atina'nın bu rolüne vurgu yapıyor olmalıdır⁷.

Thukydides, tarih eserinde ele aldığı başlıca konu olan Atina ile Sparta kentleri önderliğinde gerçekleşen Peloponnesos Savaşı'nı (M.Ö. 431-404) anlatırken korsanlığın başka bir boyutuna değinir. İki kent ve müttefikleri arasında geçen bu topyekün savaş sırasında özellikle Spartalılar, rakipleri Atina'nın denizlerdeki gücünü kırmak adına onlara karşı korsanlığı desteklemekteydiler⁸. M.Ö. IV. yüzyılda, Hellen dünyasının kuzeyinde Makedonya Krallığı'nın yükselişiyle birlikte, Atina ile Makedonya kralı II. Philippos (M.Ö. 359-336) arasındaki mücadelede her iki tarafın da Peloponnesos Savaşı'nda olduğu gibi rakiplerine politik ve ekonomik olarak zarar vermek için korsanlığı bir araç olarak kullanmaktan kaçınmamış olduğu görülmektedir. Dönemin ünlü hatiplerinden Demosthenes'in söylevlerinde çoğu kez gerek Atinalıların gerekse II. Philippos'un

¹ *Phaid.* 109 B.

² Bk. Kirk 1985, 44-48; De Souza 1999, 17.

³ Hom. *Od.* III. 71-74; IX. 252-255.

⁴ Hdt. II. 152.

⁵ Thuk. I. 4.

⁶ Thuk. I. 13. 2-5.

⁷ De Souza 1999, 26-27. Ayrıca krş. Ormerod 1924, 108-110.

⁸ Bk. örn. Thuk. II. 32; 69. 1; III. 51. 2; ayrıca bk. Ormerod 1924, 110-114; De Souza 1999, 31-33.

birbirlerini karşılıklı olarak korsanlara destek vermekle suçladıklarını görmekteyiz⁹. Dönemin bir diğer ünlü hatibi Isokrates ise *Panegyrikos* adını verdiği söylevinde Atina'nın güçlü olduğu bir önceki yüzyıla tezat bir şekilde, kendi zamanındaki durumdan söz ederken korsanların denize hâkim olduğunu ifade etmektedir¹⁰.

Yukarıdaki satırlarda verilen özetle dahi Arkaik Dönem'den Hellenistik Dönem'e kadar Hellen dünyasındaki korsanlık hakkında üç önemli husus göze çarpmaktadır. İlk olarak korsanlığın Hellen dünyası için aşına bir durum olması; ikincisi, ticaretin gelişmesine paralel olarak hâkim siyasal güçlerin ekonomik çıkarlar gereği korsanlıkla mücadele etmesi; üçüncüsü de savaş sırasında rakibe askeri ve ekonomik anlamda zarar vermek adına korsanlığın desteklenmesidir. Sayılan bu üç hususun Hellenistik dönemde devam ettiği görülmektedir. Büyük İskender'in ölümünün ardından, onun krallığı üzerinde kurulan devletler arasındaki bitmez tükenmez çıkar çatışmaları, Hellenistik Dönem Doğu Akdeniz'inde adeta daimi bir savaş durumunun yaşanmasına neden olmuştur¹¹. Böyle bir siyasal ortamda savaşın gittikçe profesyonelleşmesi Hellenistik krallıkların ordularında yoğun olarak paralı askerlerin kullanılması ihtiyacını doğurmuştur¹². Dolayısıyla Hellenistik kralların düzenlediği askeri seferlerde korsanların adeta paralı asker gibi bu kralların hizmetinde bulunmaları sıkça karşımıza çıkmaktadır¹³.

Örneğin Sicilyalı Diodoros'a inanacak olursak, İskender'in ardıllarından (*diadokhoi*) Antigonos Monophtalmos'un oğlu I. Demetrios'un kuşatıcı (*poliorketes*) olarak anılmasını sağlayan ünlü Rhodos kuşatması (M.Ö. 305-304) sırasında donanmasına destek gücü olarak hizmet eden yaklaşık 1000 gemi, savaşı bir fırsat olarak gören tüccarlara ve korsanlara ait idi¹⁴. Yine M.Ö. 287 yılında Ephesos'u ele geçiren Demetrios'un komutanı Ainetos'un korsanlarla sıkı işbirliği içerisinde olduğu görülmektedir¹⁵. I. Demetrios'un oğlu Makedonya kralı II. Antigonos Gonatas'ın Kassandreia kentini kuşatması (M.Ö. 277-276) sırasında da kralın donanmasını korsanlar desteklemekteydi¹⁶. II. Suriye Savaşı (M.Ö. 260-253) patlak verince Mısır kralı II. Ptolemaios, rakibi Suriye kralı II. Antiokhos'a zarar vermek adına onun üzerine korsanları göndermişti¹⁷. Yine Antigonos'lar hanedanından Makedonya kralı V. Philippos, Ege Denizi'ndeki askeri faaliyetleri sırasında (M.Ö. 205-200) rakipleri Rhodos ve Pergamon'a karşı korsanları kullanmaktaydı¹⁸. Bundan yaklaşık on yıl sonra Ege Denizi'nde ittifak halindeki Roma, Rhodos ve Pergamon donanmalarına karşı mücadele eden Suriye kralı III. Antiokhos'un donanmasında yine korsan gemileri de bulunuyordu¹⁹.

M.Ö. IV. yüzyıl sonlarından M.Ö. II. yüzyıl başlarına kadar verilen bu örneklerde çeşitli antik kaynaklarda korsan olarak tanımlanan kişi ve grupların sıkça Hellenistik kralların hizmetinde faaliyet gösterdiklerini ya da onlara paramiliter güçler olarak destek verdiklerini görmekteyiz. Klasik

⁹ Bk. örn. Dem. Or. IV. 23; XII. 2; 5; XVIII. 241. Ayrıca bk. Ormerod 1924, 114-120; De Souza 1999, 36-38. Krş. Garnsey 1988, 143-144.

¹⁰ Isokr. Or. IV. 115.

¹¹ Hellenistik dünyada savaş olgusu ile ilgili bk. Chaniotis 2005.

¹² Bu konuda halen temel bir eser olarak bk. Griffith 1935.

¹³ Bk. Griffith 1935, 262-263; Pohl 1993, 108-110; Chaniotis 2005, 134-137.

¹⁴ Diod. XX. 82. 5; 83. 1.

¹⁵ Polyain. Strat. V. 19.

¹⁶ Polyain. Strat. IV. 6. 18. Krş. Plut. Pyrrh. 29. 6.

¹⁷ Paus. I. 7. 3.

¹⁸ Diod. XXVIII. 1; Polyb. XVIII. 54. 7-11.

¹⁹ Liv. XXXVII. 11. 6-13; App. Syr. 24-25. Krş. Polyb. XXI. 12.

Dönem'den itibaren Hellen dünyasında adları sıklıkla korsanlıkla bir anılan iki topluluk Aitolia'lılar ya da Giritliler idi²⁰. Ancak Aitolia'lılar ve Giritliler Hellenistik ordularda ücretli askerler olarak da görev aldıklarından bu kişi ve grupların hangi durumda ücretli asker, hangi durumda korsan olarak tanımlandıkları, onları tanımlayanın bakış açısına göre değişebilmekteydi. Yukarıda değinilen Antigonos Gonatas'ın Kassandreia kentini kuşatması sırasında kralın adına savaşan Phokis'li Ameinias'ın durumu bu duruma uygun bir örnek oluşturmaktadır. Antik yazarlardan Polyainos, Aitolia'lı korsanlar ile işbirliği içerisinde olduğunu belirttiği Ameinias'ı açıkça bir korsan şefi (ἀρχιπειράτης) olarak nitelendirilirken²¹, Plutarkhos onu kral Antigonos'a bağlı, emrinde ücretli askerler bulunan bir komutan (στρατηγός) olarak tanımlamaktadır²². Yine Pire'deki Makedon garnizonuna Antigonos Gonatas tarafından atanan komutan Herakleitos, Salamis'liler tarafından kendilerini korsanlara karşı koruduğu için onurlandırılmaktadır²³. Dolayısıyla modern araştırmacının, eserlerini çoğu kez egemen güçlerin bakış açısına göre değerlendiren ya da ele aldığı olaylardan ahlaki çıkarımlar yapma isteğinde olan antik tarihçilerin (ve onların kullandığı kaynakların) korsanlar ve korsanlık ile ilgili verdikleri bilgilere ihtiyatla yaklaşması gerekmektedir²⁴.

İskender'in ardılları arasındaki kıyasıya savaşların ardından M.Ö. III. yüzyılda Hellenistik dünyanın sosyo-politik ve sosyo-ekonomik yapısı üç krallık arasındaki dengeler üzerine kurulmuştu²⁵. Makedonya'ya hâkim olan Antigonos'lar hanedanı, Hellas'ta etkindi. İskender'in krallığından en büyük payı almış olan Suriye'deki Seleukos'lar, Hindistan'dan Batı Anadolu'ya kadar geniş bir alana hükmediyorlardı. Mısır'daki Ptolemaios'lar ise Kıbrıs'a hâkim olmanın yanı sıra Ege adalarında geniş bir nüfuz alanına sahipti. Ptolemaios'lar ayrıca Kilikia'dan Hellespontos'a kadar Anadolu kıyılarındaki başlıca siyasal güç idi. Hellas'taki kent birlikleri, Anadolu'daki krallıklar, ada cumhuriyeti Rhodos ile Doğu Akdeniz'deki birçok kent devleti ise varlıklarını bu üç büyük krallık arasında denge politikası izleyerek devam ettirmekteydiler. Dolayısıyla Hellenistik ordularda bazen korsan bazen paralı asker olarak nitelendirilen paramiliter gruplar bulunmakla birlikte M.Ö. III. yüzyılda Doğu Akdeniz'de bu grupların Hellenistik devletlerin siyasal ve ekonomik çıkarlarına büyük zararlar verecek ölçüde gelişip güçlenmelerine uygun bir siyasal ortamın bulunmadığı görülmektedir.

Yukarıda belirtilen üç Hellenistik krallıktan Makedonya, Ege Denizi'nin kuzeyinde ve Suriye Krallığı ise Levant kıyılarındaki en azından kendi çıkarları açısından güvenliği sağlamak durumundaydı²⁶. Ancak gerek Doğu Akdeniz kıyılarındaki gerekse adalardaki aktif konumuyla bölgedeki en önemli güvenlik unsuru Mısır Krallığı idi. Sahip olduğu Kıbrıs'ın yanı sıra Anadolu'nun güney kıyıları ile Hellespontos Bölgesi ve Ege adalarındaki başlıca siyasal güç olan Ptolemaios'ların bu bölgelerdeki gücünün göstergesi kıyılarındaki askeri koloniler ve denizdeki donanmalarıydı²⁷. Özellikle kral II. Ptolemaios Philadelphos (M.Ö. 282-246) zamanında Lykia, Pamphylia ve Kilikia

²⁰ Ormerod 1924, 139-149; Griffith 1935, 263; Pohl 1993, 102-108; De Souza 1999, 70-76; 80-84. Chaniotis 2005, 134-137.

²¹ Polyain. *Strat.* IV. 6. 18.

²² Plut. *Pyrrh.* 29. 6. Krş. Ormerod 1924, 123-124; Pohl 1993, 109, dn. 48.

²³ *IG II²* 1225; Pohl 1993, 104, dn. 26; Chaniotis 2005, 70.

²⁴ Krş. Griffith 1935, 263; De Souza 1999, 87.

²⁵ M.Ö. III. yüzyılda Hellenistik dünyanın genel siyasal durumu için bk. örn. Rostovtzeff 1941; Gruen 1986.

²⁶ Pohl 1993, 114-127.

²⁷ Ptolemaios'ların belirtilen bölgelerdeki egemenliği için bk. Bagnall 1976, 38-175; Cohen 1995, 34-57; Ma 1999, 39-43.

kıyılarındaki gerek yeni kurulan gerekse Seleukos'lardan kalan askeri koloniler bölgenin güvenliğini sağlamak açısından önemli bir unsurdu²⁸. Ege Denizi'ndeki merkez üssü Samos olan Ptolemaios'lar donanması, diğer adalarda da etkindi²⁹. Ege adalarındaki Ptolemaios'lara ait deniz gücünün başlıca görevlerinden biri kıyı kentlerini korsan saldırılarına karşı korumak idi³⁰. Örneğin Girit'teki Itanos kentinin vatandaşları, kentteki Ptolemaios garnizonunu kendilerini korumak üzere çağırılmışlardı³¹. Yine Thera Adası'nda bulunan Ptolemaios garnizonunun komutanı, 400'den fazla kişiyi korsan saldırılarına karşı korumuştur³². Bir diğer Ptolemaios amirali Atina'ya tahıl taşıyan gemilere koruma sağladığı için bu kent tarafından onurlandırılmıştı³³. Dolayısıyla M.Ö. III. yüzyılda Ptolemaios'ların Anadolu'nun güney kıyılarındaki ve Ege adalarındaki varlığının Doğu Akdeniz'in güvenliği açısından oldukça önemli olduğu görülmektedir³⁴.

Hellenistik krallıklar korsanlığın gelişip güçlenmesine bir dereceye kadar önleyici unsur olsalar da M.Ö. III. yüzyılda korsanlığa karşı doğrudan mücadele eden başlıca devlet ada cumhuriyeti olan Rhodos idi. Temel ekonomik kaynağı Doğu Akdeniz ile Ege havzası arasındaki ticaret olan Rhodos'un dış politikası da buna paralel olarak Hellenistik devletler arasındaki barışın devamı ve korsanlık ile mücadele üzerine kuruluydu³⁵. M.Ö. III. yüzyıl başlarına tarihlenen bir Rhodos mezar yazıtında, Rhodos donanmasında korsanlara karşı savaşırken ölen üç kardeşten söz edilmesi daha bu dönemde Rhodos'un korsanlara karşı olan mücadelesini göstermesi bakımından oldukça önemlidir³⁶. Antik kaynaklar da Rhodos'un korsanlara karşı mücadelesinden sıkça söz etmektedirler³⁷. Bu yüzyılın sonunda Rhodos'un Girit Savaşı'na (M.Ö. 206-203) dâhil olmasının başlıca nedeni kuşkusuz Giritlilerin korsanlık faaliyetleriydi³⁸.

Hellenistik dünyada M.Ö. III. yüzyıl başlarında kurulan güçler dengesine dayalı politik yapı yüzyılın sonunda bir anda alt üst oldu. M.Ö. 204 yılında Mısır kralı IV. Ptolemaios Philopator'un ölüp yerine çocuk yaşta kral V. Ptolemaios Epiphanes'in geçmesi üzerine Mısır'da karışıklıklar ortaya çıkınca Hellenistik dünyanın diğer iki büyük kralı, Makedonya'daki Antigonos'lar kralı V. Philippos ile Suriye'deki Seleukos'lar kralı III. Antiokhos, Ptolemaios'ların etki alanındaki toprakları ele geçirmek üzere anlaşmışlardı³⁹. Bu anlaşma üzerine harekete geçen V. Philippos, Roma'nın baş düşmanı Hannibal ile savaşmasını da (II. Kartaca Savaşı M.Ö. 218-201) fırsat bilerek, M.Ö. 201 yılında Ege havzasında bir dizi askeri harekât düzenleyip Ptolemaios'ların Ege Denizi'ndeki donanma üssü olan Samos'u ve yine Ptolemaios'ların kontrolündeki Karia'nın kıyı kesimlerini ele

²⁸ Bagnall 1976, 89-116; Cohen 1995, 54-57; 63-64; 329-342; 355-372; Arena 2005, 71-72.

²⁹ Bagnall 1976, 80-88, 117-158; Cohen 1995, 35-36.

³⁰ Chaniotis 2005, 70.

³¹ *IC* III 4, 9.

³² *IG* XII 3, 1291.

³³ *IG* II² 650.

³⁴ Bk. Ormerod 1924, 130-135; De Souza 1999, 53-54; Chaniotis 2005, 70.

³⁵ Hellenistik Dönem'de Rhodos'un tarafsızlık ve arabuluculuk politikası için bk. Ager 1991; Fairbank 2008, 92; *Contra*: Wiemer 2002, 586-591.

³⁶ *SIG*³ 1225.

³⁷ Bk. örn. Strab. XIV. 2. 5; Diod. XX. 81. Krş. Polyb. IV. 47. 1-2; Iust. XXXV; *Contra*: Wiemer 2002, 563-591.

³⁸ Ormerod 1924, 139; Pohl 1993, 131-133; De Souza 1999, 80-84; *Contra*: Wiemer 2002, 557-590.

³⁹ Polyb. III. 2. 8; XVI. 1. 8; 24. 6. Bu anlaşmanın gerçekten var olup olmadığına uzun süre şüpheyle yaklaşılsa da Bargylia'da ele geçmiş olan bir Rhodos dekreti iki kral arasında böyle bir anlaşmanın yapıldığını kanıtlamıştır (bk. Ma 2002, 379-38; Eckstein 2008, 121-150).

geçirdi⁴⁰. Hellenistik dünyadaki dengelerin değişmesinden en fazla rahatsız olan iki devlet, varlıkları bu dengelerin devamına bağlı olan Rhodos Cumhuriyeti ve Pergamon Krallığı idi. M.Ö. 201 yılında Rhodos ve Pergamon elçilerinin yeni bir denge unsuru olarak gördükleri Roma'ya elçiler göndererek buldukları yardım taleplerine Roma Senatus'unun olumlu yanıt vermesi Hellenistik dünyanın kaderini değiştirecek bir "diplomatik devrim" idi⁴¹. Roma'nın doğrudan müdahale kararı Hellenistik dünyanın adım adım Roma egemenliğine girme sürecini başlatacaktır.

Bu kararın ardından harekete geçen Roma, müttefikleri Pergamon ve Rhodos'un da desteğiyle M.Ö. 197 yılında Kynoskephalai'da V. Philippos'u mağlup ettiğinde ittifakın diğer tarafındaki Suriye kralı III. Antiokhos, Anadolu'da Ptolemaios'lardan kendine düşen payı almak üzere harekete geçmişti⁴². Anadolu'nun güney kıyıları boyunca ilerleyen III. Antiokhos'un amacı açıkça bu kıyılar boyunca Ptolemaios'ların egemenliğinde olan kentleri ele geçirmektir⁴³. Kilikia, Pamphylia, Lykia ve Karia bölgelerini ele geçiren III. Antiokhos daha sonra kuzeye, Ptolemaios'ların Hellespontos Bölgesi'nde sahip olduğu bölgeye yöneldi⁴⁴. Böylece Ege'deki ve Anadolu'nun güney kıyılarındaki Ptolemaios'ların varlığı çok kısa bir sürede tamamıyla ortadan kalkmış oldu. Yine Pergamon ve Rhodos'un çağrısıyla III. Antiokhos'a karşı diplomatik manevra şansı kalmayan Roma, krala karşı askeri müdahalede bulundu. Yukarıdaki satırlarda değinildiği üzere III. Antiokhos'a karşı denizdeki mücadelede Roma, Rhodos ve Pergamon donanmalarına karşı mücadele eden kralın donanmasında korsan gemileri de bulunuyordu⁴⁵. Ancak savaşa son noktayı bir kara muharebesi koyacak, M.Ö. 190 yılında Sipylos Magnesia'sı yakınlarında gerçekleşen çarpışmada Pergamon süvarilerinin desteklediği Roma lejyonları, III. Antiokhos'un ordusunu mağlup edecektir⁴⁶. Hellenistik dünyaya doğrudan müdahaleye karar vermesinin ardından on yıl içinde iki süper gücü dize getiren Roma, artık bu dünyanın yeni lideridir.

M.Ö. 188 yılında III. Antiokhos ile Roma arasında imzalanan Apameia Anlaşması'na göre Anadolu'da Torosların kuzeyindeki Seleukos varlığı tamamen ortadan kaldırılmıştır⁴⁷. Ancak Roma Anadolu'da doğrudan bir yönetim oluşturma yoluna gitmeyip, Seleukos'ların boşalttığı bu toprakları müttefikleri Pergamon ve Rhodos arasında paylaştırdı. Buna göre Karia ve Lykia bölgeleri Rhodos egemenliğine verilirken geri kalan tüm topraklar Pergamon Krallığı'na bırakılıyordu⁴⁸. Pamphylia Bölgesi'nin Apameia Antlaşması'na göre kimin elinde kalacağı diplomatik bir sorun olsa da bölge nihayetinde Pergamon kontrolüne girmiştir⁴⁹. Apameia Anlaşması ile Kilikia'nın tamamıyla Seleukos'ların egemenliğinde olduğu ilk kez onaylanmış oluyordu. Dolayısıyla Roma

⁴⁰ Polyb. XVI. 1-12; 24; Ma 1999, 76-78; Eckstein 2008, 150-168.

⁴¹ II. Makedonya Savaşı öncesi Hellenistik Doğu'dan Roma'ya yapılan elçilik heyetlerinin kronolojisi ile bu konudaki antik ve modern kaynakça için bk. Gruen 1986, 21-22; 382-398; Eckstein 2008, 181-270. *Diplomatik Devrim (Diplomatic Revolution)* kavramı için bk. Eckstein 2008, 181; 217.

⁴² Magie 1950, 16; McShane 1964, 131-132; Hansen 1971, 74; Eckstein 2008, 276-282.

⁴³ Liv. XXXIII. 19. 10-11.

⁴⁴ McShane 1964, 132-138; Ma 1999, 82-86.

⁴⁵ Liv. XXXVII. 11. 6-13; App. Syr. 24-25. Krş. Polyb. XXI. 12.

⁴⁶ McShane 1964, 143-146; Hansen 1971, 84-88; Eckstein 2008, 329-330.

⁴⁷ Apameia Anlaşması'nın şartları için bk. Polyb. XXI 42; Liv. XXXVIII. 38; McShane 1964, 150-152; Sherwin-White 1984, 18-27; Ma 1999, 282-283; Eckstein 2008, 334-336.

⁴⁸ Polyb. XXI. 45. 8-10; Liv. XXXVIII. 39. 13-16.

⁴⁹ Bk. Polyb. XXI. 45. 11; Liv. XXVIII. 39. 17; Strab. XIV. 4. 1; Steph. Byz. s.v. Ἀτάλεια; Hopp 1977, 103-105; McShane 1964, 188; Cohen 1995, 55; Arena 2005, 74.

tarafından oluşturulan bu tablo özellikle Anadolu'nun güney kıyılarında bir önceki yüzyıla göre daha da sağlam bir politik kontrol oluşturmuştu. Karia ve Lykia bölgelerine sahip olan Rhodos, bu bölgeleri askeri ve ekonomik anlamda oldukça sıkı bir şekilde kontrol altına almıştı⁵⁰. Pamphylia'da bir Pergamon kolonisi olan Attaleia kurulmuş ve Korykos gibi yakındaki yerler tahkim edilmiş olup Attaleia muhtemelen bölgedeki Pergamon donanmasının üssü görevini üstlenmişti⁵¹. Roma ve müttefiki Pergamon'un yardımıyla Seleukos'lar tahtına çıkan IV. Antiokhos Epiphanes, (M.Ö. 175-164) Kilikia boyunca kurduğu askeri koloniler ile bölgeyi elinde tutarken bölgenin güvenliğini de sağlamış oluyordu⁵². Böylece Roma'nın Hellenistik dünyaya müdahalesi başlangıçta Anadolu'nun güney kıyılarındaki korsanlığı yaygınlaştırmak şöyle dursun, korsanlığa karşı daha da sıkı bir kontrol oluşturmuştu.

Ancak Roma, Anadolu'da kurduğu bu yapıyı yaklaşık 20 yıl sonra radikal bir şekilde değiştirdi. Apameia Anlaşması'nı izleyen düzenlemelerin ardından Doğu'daki iki müttefiki Pergamon ve Rhodos'un aşırı güçlenmesinden rahatsız olan Romalı senatörler, III. Makedonya Savaşı (M.Ö. 171-168) sırasında müttefiklerinin kendilerini yeterince desteklemedikleri, hatta ihanet ettikleri bahanesini öne sürerek bu iki devleti zayıflatmaya yönelik yeni bir politika izlemeye başladılar⁵³. Bu politika doğrultusunda M.Ö. 167 yılından itibaren Pergamon'a karşı Anadolu'daki diğer yerel güçler desteklenirken, konumuz açısından daha önemlisi Rhodos'un elinden Karia ve Lykia bölgeleri alınıp Delos Adası'nın açık liman olduğu ilan edilmişti⁵⁴. Karia ve Lykia'nın özgür ilan edilmesi yukarıdaki satırlarda değinildiği üzere korsanlığa karşı etkin bir şekilde mücadele eden Rhodos'un bölgedeki kontrolünü ortadan kaldırdı. M.Ö. 167 yılından itibaren Roma'nın dolaylı yollardan desteklediği yakın komşuları ile savaş haline olan Pergamon kralları için Pamphylia Bölgesi artık oldukça geri planda kalmıştı⁵⁵. Apameia Anlaşması'nın ardından eski gücünü kaybeden Suriye Krallığı, M.Ö. II. yüzyılın ortalarından itibaren içteki taht mücadeleleri ve doğu bölgelerindeki sorunlar ile ilgilendiğinden Seleukos'ların Kilikia'daki egemenliği de gittikçe zayıflamaktaydı⁵⁶. Dolayısıyla Roma'nın izlediği bu politika sonucunda M.Ö. II. yüzyıl ortalarında Anadolu'nun güney kıyılarının çevre devletlerin etkin denetiminden uzak hale gelmesi bölgedeki korsanlığın oluşması için uygun bir siyasal ortam sağlamış oluyordu⁵⁷.

⁵⁰ Polyb. XXV. 4-5; Liv. XLI. 6. 8-12. Krş. App. *Mithr.* 62; Sherwin-White 1984, 24-25; Ferrary 2001, 95-96; Eckstein 2008, 355.

⁵¹ Strab. XIV. 4. 1; Steph. Byz. s.v. Ἀττάλεια. Attaleia kentinin kuruluş tarihi tartışmalı olsa da koloninin M.Ö. 189 yılında Romalı komutan Manlius Vulso'nun askeri seferine eşlik eden Pergamon kralı II. Eumenes'in kardeşi Attalos (ki II. Attalos olarak tahta çıkacaktır) tarafından kurulmuş olabileceği görüşü için bk. Hopp 1977, 103-104; Cohen 1995, 337-338. Krş. McShane 1964, 159, dn. 32; Hansen 1971, 91; Arena 2005, 102-103; Attaleia'nın bölgedeki Pergamon donanma üssü olduğu görüşü için bk. Dmitriev 2005, 73. Korykos'un konumu hakkındaki görüş ve tartışmalar için bk. Cohen 1995, 337-338; Arslan-Tüner-Önen 2011, 198. Ancak bu Korykos'un Olympos yakınlarındaki Korykos olma ihtimali de unutulmamalıdır (bk. aş. dn. 28).

⁵² Bk. Cohen 1995, 56; 362-363 (Saros üzerindeki Antiokheia); 365-366 (Epiphaneia-Oiniandos); 366-368 (Hierapolis-Kastabala); 371-372 (Pyramos üzerindeki Seleukeia).

⁵³ McShane 1964, 181-182; Hansen 1971, 116-120; Sherwin-White 1984, 30-31; 36-37; Gruen 1986, 558-566.

⁵⁴ Polyb. XXX. 5. 12; 31. 10. Krş. 21. 3-5; 24. 1-2; Liv. XLIV. 15; XLV. 25. 6; Strab. X. 5. 4; App. *Mithr.* 62; ayrıca bk. Sherwin-White 1984, 31; Ferrary 2001, 96-97.

⁵⁵ Bk. McShane 1964, 182-186; Hansen 1971, 120-138.

⁵⁶ Ormerod 1924, 204; Rostovtzeff 1941, 783-785; Liebmann-Frankfort 1969a, 188; Dahlheim 1977, 145. Pohl 1993, 122-125.

⁵⁷ Bk. Broughton 1959, 519.

Roma tarafından Rhodos'u zayıflatmak adına yapılan diğer hamle olan Delos Adası'nın vergiden bağımsız, açık liman ilan edilmesinin de Anadolu'nun güney kıyılarında korsanlığın yaygınlaşmasına doğrudan etkileri olmuştur. Bir kere Delos Adası'nın açık liman ilan edilmesi, temel geliri Doğu Akdeniz ticareti olan Rhodos'a ekonomik anlamda ağır bir darbe vurmuştu. Bu darbe bölgedeki ticaret yollarının güvenliği için yoğun çaba harcayan Rhodos'un buna ayırdığı maddi desteğin azalması anlamına geliyordu. Delos Adası'nın açık liman ilan edilmesinin korsanlığa bir diğer doğrudan etkisi ise adanın kısa sürede Hellenistik dünyanın en büyük köle pazarı haline gelmesidir. Antik kaynaklardan Strabon, bu konuda oldukça yerinde tespitlerde bulunmaktadır. Ona göre korsanlığın en önemli nedeni köle ticaretiydi. Çünkü özellikle Kartaca'nın ve Korinthos'un (M.Ö. 146 yılında) mağlup edilmesinin ardından Roma'da köle kullanımının artmasına paralel olarak büyük bir köle ihtiyacı baş gösterince, Delos Adası'nda günde on binlerce insanın satıldığı büyük bir köle pazarı oluşmuş olup; korsanlar da yakaladıkları insanları kolayca burada satıp büyük gelirler elde edebilmekteydiler⁵⁸.

M.Ö. III. yüzyılın sonlarından itibaren İtalya'daki sosyo-politik ve sosyo-ekonomik gelişmelere göz atıldığında Strabon'un tespitlerinin uygunluğu daha net olarak anlaşılabilir. Şöyle ki özellikle Hannibal ile yapılan II. Kartaca Savaşı'ndan itibaren Roma'nın Akdeniz'deki güçlere karşı geçekleştirdiği uzun süreli savaşların getirisi daha çok Roma aristokrasisine yararlı, bu savaşlar ordunun bel kemiğini oluşturan küçük toprak sahibi Roma vatandaşları için yıkıcı sonuçlar doğurmuştu. Uzun süren savaşların ardından köylerine dönen küçük toprak sahiplerinin çoğu yeniden bir düzen kuramamış, topraklarını satarak başta Roma olmak üzere büyük kentlere yerleşmeye başlamışlardı. Bu göç hareketi Roma için büyük siyasal, sosyal ve ekonomik sorunlara yol açmıştı. Topraksız köylüler sorunu Roma aristokrasisi içerisinde bir bölünmeye yol açmış, hazırladıkları toprak yasalarıyla (*leges agrariae*) bu soruna çözüm aramaya çalışan Gracchus kardeşlerden itibaren Romalı politikacılar, halkçılar (ya da demokratlar; *populares*) ve aristokratlar (ya da cumhuriyetçiler; *optimates*) olarak iki ana çıkar grubuna ayrılmışlardı⁵⁹.

İtalya içindeki bu göç hareketinin taşradaki yansıması toprağını terk eden çiftçilerin arazilerini ele geçiren büyük toprak sahiplerinin ortaya çıkması şeklinde olmuştur. *Latifundium* adı verilen geniş arazilere sahip bu çiftliklerde artık büyük oranda köle gücüne ihtiyaç duyulmaktaydı⁶⁰. Ayrıca Roma aristokrasisi zenginleşip, Hellenistik dünya ile olan ilişkiler arttıkça evlerde daha fazla köle kullanılmaya başlanmıştı. Dolayısıyla M.Ö. II. yüzyılın ortalarından itibaren İtalya'da muazzam miktarda köle ihtiyacı ortaya çıkmıştı. Daha uygar ve iş bilen köleler batıdan ziyade doğudan karşılandığı için bu dönemde İtalya ile Hellenistik dünya, özellikle de Anadolu arasında çok yoğun bir köle ticareti yaşanmaktaydı⁶¹. Böylece muazzam miktardaki acil köle ihtiyacını açık liman ilan ettiği Delos Adası'ndaki pazardan, esas olarak korsanların sağladığı köleleri satın alarak karşılayan

⁵⁸ Strab. XIV. 5. 2. *Contra*: Fairbank (2008, 91-93) gerek Lykia ve Karia'nın Rhodos'un elinden alınmasının gerekse Delos'un açık liman ilan edilmesinin Rhodos ekonomisini sanıldığı kadar ani ve kötü etkilemediğini öne sürmektedir.

⁵⁹ Bk. Boren 1977, 57-68; 81-87; Linke 2005, 7-14; Scullard 2011, 6; 11-12; 16-18.

⁶⁰ Bk. Magie 1950, 282-283. Westermann 1955, 69; Liebmann-Frankfort 1969a, 188-189; Liebmann-Frankfort 1969b, 455; Boren 1977, 57-60; 81-82; Pohl 1993, 186-188; Linke 2005, 10-11; Scullard 2011, 16-18.

⁶¹ Rostovtzeff 1941, 784-786; Westermann 1955, 64-65; Scullard 2011, 11.

Roma, dolaylı olarak korsanlığı desteklemiş oluyordu⁶².

Lykia kentlerinin aralarında oluşturmuş oldukları birlik sayesinde bu bölgede korsanlık gelişme imkânı bulamazken Strabon'un da belirttiği üzere köle pazarlarına insan sağlayan korsanlar esas olarak Kilikia ve Pamphylia bölgelerinden gelmekteydiler⁶³. Dolayısıyla bu bölgedeki korsanlık faaliyetlerine dair en eski bilgilerin M.Ö. II. yüzyılın ortalarına ait olması hiç de şaşırtıcı değildir. Bölgedeki korsanlığın nedenleri ve başlangıcı hakkında değerli bilgiler veren Strabon'un yazdıklarına göre M.Ö. 140'lı yılların sonlarında Suriye Krallığı içerisindeki iç mücadeleler sırasında tahtta hak iddia eden Diodotos Tryphon, Kilikia Trakheia'daki Korakesion'u üs edinip mücadelesini buradan sürdürmüştü; bu mücadelesi sırasında bölge halkını korsan çeteleri halinde örgütleyerek kralların bölgedeki otoritesini ortadan kaldırmış; daha sonraları kendisi bertaraf edilse de bölge halkı korsanlık faaliyetine devam etmişti⁶⁴. Roma, Torosların ötesindeki olaylarla çok fazla ilgilenmese de M.Ö. 140'lı yılların sonlarında P. Cornelius Scipio başkanlığında Doğu Akdeniz'deki krallıklara ve Roma müttefiklerine yapılan elçilik gezisinin ardından Aemilianus, bölgedeki korsanlığın nedenini çevredeki hükümdarların yetersizliği ve beceriksizliğine bağlamıştı⁶⁵. Yine Strabon'a göre bölgedeki korsanlığa karşı mücadele etmesi gereken devletler Roma'dan ziyade bir önceki yüzyılda olduğu gibi Rhodos ve Mısır Krallığı olup, onların bu korsanlık faaliyetlerine karşı mücadele etmek bir yana, Seleukos'lara zarar verdiği için bu duruma seyirci kalmaları da bölgedeki korsanlığın yayılmasında etkiliydi⁶⁶.

M.Ö. 133 yılında Pergamon kralı III. Attalos'un krallığını Roma'ya bağışlayarak ölmesi M.Ö. 129 yılında Asia Eyaleti'nin kurularak Pergamon Krallığı topraklarının, Büyük Phrygia ve Lykaonia hariç, doğrudan Roma egemenliğine girmesi ile sonuçlandı⁶⁷. M.Ö. 129-126 yılları arasında Asia Eyaleti'nin kurucu valisi olarak görev başında bulunan Manius Aquilius'un yeni eyalet topraklarını kapsayan yol sistemine ait bir miltaşının Side yakınlarında bulunması Pamphylia'da başlayan Roma egemenliğinin en önemli kanıtıdır⁶⁸. Yine ilk kısımları eyaletin kuruluş yıllarına tarihlenen Asia Eyaleti Gümrük Yasası'nda (*Lex Portorii Asiae*) Romalı vergi tahsildarları olan *publicanus*'ların gümrük istasyonu kurduğu yerler arasında en doğuda Side olmak üzere Pamphylia kentlerinin de bulunması Pamphylia Bölgesi'nin idari anlamda olduğu kadar ekonomik anlamda da Asia Eyaleti'nin bütünleyici bir parçası olduğunu kanıtlamaktadır⁶⁹. Ancak Anadolu'nun güney kıyılarında doğrudan Roma yönetimi altında olan bir toprak parçası olmasının, bölgedeki korsanlığın önlenmesi adına bir etkisi olmadı. Çünkü Roma'nın eyalette askeri varlığı yok gibiydi ve bir donanması da bulunmuyordu⁷⁰.

⁶² Ormerod 1924, 207; Rostovtzeff 1941, 784-785; Magie 1950, 282-283; Liebmann-Frankfort 1969b, 455; Dahlheim 1977, 146; Pohl 1993, 186-188; Kallet-Marx 1995, 228-229; Geelhaar 2002, 114-115. Arslan 2003a, 92.

⁶³ Strab. XIV. 3. 2; 5. 2. Krş. App. *Mithr.* 92; De Souza 1999, 136-141.

⁶⁴ Strab. XIV. 5. 2.

⁶⁵ Strab. XIV. 5. 2; Diod. XXXIII. 28b; Iust. XXXVIII. 8. 8-15; *MRR* I 480-481; Gruen 1986, 592; Kallet-Marx 1995, 97.

⁶⁶ Strab. XIV. 5. 2.

⁶⁷ Mitchell 1999, 20; Dmitriev 2005, 72-83; Daubner 2006, 191-199.

⁶⁸ Nollé 1993, 68-69; 497, no. 175; Ferrary 2000, 169; Mitchell 1999, 19; Daubner 2006, 198-199; Mitchell 2008, 188-192. Krş. Sherwin-White 1976, 3.

⁶⁹ Cottier *et al.* 2008, 36, l. 26. Tarihlleme için bk. Mitchell 2008, 198-201.

⁷⁰ Sherwin-White 1976, 5; Sherwin-White 1984, 99-100; Pohl 1993, 214.

Pamphylia'nın doğrudan Roma yönetimine girmesinin bölgedeki korsanlığı engellemek bir yana, daha da teşvik edici sonucu olduğu söylenebilir. Çünkü biliyoruz ki Asia Eyaleti'ndeki Romalı *publicanus*'lar aktif olarak köle ticareti ile uğraşmaktaydılar. Ünlü Romalı komutan Marius, M.Ö. 104 yılında Germen kabilelerine karşı savaşında Bithynia kralı III. Nikomedes'ten askeri yardım talep ettiğinde kral, Bithynia'lının büyük çoğunluğu *publicanus*'lar tarafından yakalanıp köle olarak satıldığı için yardım göndermeyeceğini bildirmişti⁷¹. Bu ticaretin içerisinde Asia Eyaleti'nin Bithynia sınırında gümrük istasyonları bulunan *publicanus*'lar bulunuyor olmalıydılar⁷². Strabon, Pamphylia'lının da bizzat korsanlık faaliyetinde bulunarak bu iş için kendi kentlerini üs olarak kullandıklarını; kentlerinin korsanların ganimetlerini sattıkları pazar yerleri ve deniz üssü olarak kullanılmasına izin verdiklerini ifade eder⁷³. Ardından Pamphylia'daki Side kentinin Kilikia'lı korsanlar tarafından yakalanılan özgür insanların dahi köle olarak satıldığı bir pazar olarak kullanıldığını belirtir⁷⁴. Asia Eyaleti'nin kuruluşundan itibaren Side'de ve Pamphylia'nın tüm diğer önemli kentlerinde *publicanus*'ların gümrük istasyonları bulunduğu göz önüne alındığında, bölgedeki *publicanus*'ların doğrudan köle ticareti ile uğraşmamış oldukları düşünülemez⁷⁵.

M.Ö. 123 yılında Romalı halk *tribunus*'u Gaius Grachus'un yasal düzenlemeleri ile Asia Eyaleti kentleri vergiye tabi kılınıp kentlerden vergi toplanması işinin de *publicanus*'lara verilmesi eyaletteki *publicanus*'ların sayısını ve etkinliğini arttırırken eyalete Romalı tüccar ve iş adamlarının da akın etmesine neden oldu⁷⁶. Eyalete yerleşen Romalı tüccar ve iş adamlarının büyük çoğunluğunun, M.Ö. 167 yılından itibaren Delos ve diğer Ege adalarına yerleşen Romalı tüccarlar gibi esas olarak köle ticareti ile ilgilendikleri söylenebilir⁷⁷. Antik edebi kaynaklarda M.Ö. 88 yılında Pontos kralı Mithridates tarafından Asia Eyaleti'nde öldürülen Romalı sayısının 80.000 ile 150.000 olduğunun belirtilmesi her durumda kuruluşundan yaklaşık 40 yıl sonra eyalette oldukça kalabalık bir Romalı nüfusu olduğunu kanıtlamaktadır⁷⁸.

M.Ö. II. yüzyılın son çeyreğinde İtalya'nın yakın çevresindeki dış tehditler⁷⁹ ile ilgilenmek zorunda kalan Roma'nın Hellenistik Doğu'yu ihmal etmesi Doğu Akdeniz'deki korsanlığın daha geniş alanları etkilemesine imkân vermişti. Ege adalarından Astypalaia'de ele geçen ve M.Ö. 105 yılı

⁷¹ Diod. XXXVI. 3. 1. Bu skandal Senatus'ta büyük tepkiye yol açmış ve hiçbir özgür müttefik devlet vatandaşının Roma eyaletlerinde köle olarak satılamayacağına dair bir kararname yayınlanmıştı (bk. Diod. XXXVI. 3. 2).

⁷² *Publicanus*'ların Bithynia sınırı boyunca bulunan gümrük istasyonları için bk. Cottier *et al.* 2008, 34, l. 23: [...Ἰερῶι πρὸς τῶι Πόντῳ, Καρχήδονι, Δασκυλείῳ, Ἀπολλωνίαι πρὸς τῶι Πυρναίου στόματι.

⁷³ Strab. XIV. 3. 2. Strabon burada belli bir zaman belirtmese de o, Kilikia ve Pamphylia'daki korsanlığın Diodotos Tryphon'un M.Ö. 140'lı yıllardaki faaliyetinin ardından yaygınlaştığını yazdığı için (bk. Strab. XIV. 5. 2) onun buradaki ifadeleri açıkça M.Ö. 130'lu yıllardan itibaren bölgede yaygınlaşan korsanlık ile ilgili olduğundan, bu ifadeler Asia Eyaleti'nin kuruluşunu takip eden dönem ile ilişkilendirilebilir.

⁷⁴ Strab. XIV. 3. 2.

⁷⁵ Cottier *et al.* 2008, 36, l. 26: [...Ἀτταλείαι, Ἀσπένδῳ,] Πιέρῃι, Μαγύδῳ, Φασηλίδι, Σίδῃ Κορυφῆι. Krş. Schulz 2000, 433-434.

⁷⁶ *Lex Sempronia de provincia Asia* olarak adlandırılan bu yasa için bk. Cic. *Verr.* II. 3. 12; Schol. Bob. *Planc.* 31; Broughton 1959, 511-512; 535-544; Greenidge-Clay 1960, 36; Liebmann-Frankfort 1969a, 157; Kallet-Marx 1995, 112-113; Daubner 2006, 226-227; Scullard 2011, 34.

⁷⁷ Bk. Wilson 1966, 111-126; Kirbihler 2007, 19-32; Thonemann 2013, 29-30.

⁷⁸ Bk. Val. Max. IX. 2. ext. 3; Memnon 31. 4; Plut. *Sull.* 24. 4; App. *Mithr.* 23; Broughton 1959, 535-536; 543-544; Wilson 1966, 125-126; Kirbihler 2007, 22-23.

⁷⁹ Bu dönemde Roma'nın Balkanlar, Kuzey Afrika ve İtalya'nın kuzeyinde karşı karşıya kaldığı sorunlar için bk. Greenidge-Clay 1960, 59-104; Linke 2005, 65-74; Scullard 2011, 37-49; Tozan 2013, 3-4.

dolaylarına tarihlenen bir yazıt bu dönemde korsanlığın Batı Anadolu kıyılarına kadar ulaştığını göstermesi bakımından önemlidir. Asia Eyaleti kentlerinden Ephesos'un Astypalaia halkını onurlandırdığı yazıtta ifade edildiğine göre Ephesos'a ait olan Phygela'daki arazileri yağmalayan korsanlar, buradan birçok özgür insanı ve köleyi esir alıp kaçırmışlar; Ephesos'lular bu durumu haber verince Astypalaia'lular korsanlara karşı bir sefer düzenleyerek korsanları ele geçirip cezalandırmışlar ve kaçırılan Ephesos'luları kentlerine iade etmişlerdi⁸⁰. Yazıttaki ifadelerden de anlaşılacağı gibi korsanların amacı Strabon'un da belirtmiş olduğu üzere insan ticareti idi⁸¹. Yazıt ile ilgili bir diğer önemli husus Ephesos, Roma eyaleti içerisinde bir kent olsa da yazıtın hiçbir yerinde Roma'nın ya da herhangi bir Romalı magistratın adının geçmemesidir. Astypalaia'luların korsanlara karşı giriştiği harekât, açıkça Ephesos'luların doğrudan talebi üzerine kendi insiyatifleri ile düzenlenmişti⁸².

Yukarıdaki yazıtta Roma'nın adı geçmemekle birlikte, bir diğer Astypalaia yazıtı Roma'nın dolaylı da olsa ilk kez Asia Eyaleti kıyılarına kadar yayılmış olan korsanlığa karşı bir önlem aldığını göstermektedir. Kesin olarak M.Ö. 105 yılına tarihlenen bu yazıt Roma ile Astypalaia arasındaki bir ittifak anlaşmasını içermektedir⁸³. Anlaşmanın en önemli kısmı doğrudan belirtilmese de korsanlık ile ilgili olup burada Astypalaia'luların Roma ile olan dostluk ve ittifakları gereğince karada ve denizde Roma halkının ve Roma idaresi altındakilerin düşmanlarına müsaade etmeyecekleri net bir şekilde vurgulanmaktadır⁸⁴. Buradan da anlaşılacağı üzere bir donanması bulunmayan ve tüm askeri gücünü İtalya çevresindeki tehditlere karşı kullanmakta olan Roma, eyaletteki Romalıları ve müttefiklerini korsanların yol açtığı zararlardan koruyabilmek için denizcilikte usta olan adalılarla (ve belki de başka yerel güçler ile) anlaşarak korsanlığa karşı dolaylı bir önlem almaktaydı⁸⁵.

Ünlü Romalı devlet adamı ve komutan Gaius Marius'un, M.Ö. II. yüzyıl sonlarında Roma'nın yaşadığı dış sorunlardan sonuncusu olan İtalya'nın kuzeyindeki Germen kabilelerine karşı M.Ö. 102 yılında Aquae Sextiae yakınlarında kazandığı zaferin⁸⁶ ardından gözünü doğuya çeviren Roma, uzun süredir ihmal ettiği Anadolu'da üç büyük sorun ile yüzleşti. Eyalet içerisindeki *publicanus*ların hukuk dışı uygulamaları⁸⁷; Anadolu'daki kralların artık Roma otoritesini dikkate almaksızın politik manevralarda bulunmaları⁸⁸ ve Anadolu'nun güney kıyılarından Ege Denizi'ne kadar uzanan korsanlık. Roma için bu üç sorundan en önceliklisi ve acilen müdahale edilmesi gerekeni korsanlığı. Bu nedenle M.Ö. 102 yılının *praetor*larından ünlü hatip ve aynı isimli *triumvir*'in dedesi olan Marcus Antonius, Senatus tarafından *proconsul* yetkisi ile donatılarak korsanlara karşı savaşmak üzere görevlendirilmiş, *provincia*'sı, yani yetkilerini kullanacağı bölge de *Cilicia* olarak belirlenmişti⁸⁹.

⁸⁰ IGR IV 1029 = *IvEphesos* 5; De Souza 1999, 100-101; Geelhaar 2002, 115-116.

⁸¹ Krş. Strab. XIV. 3. 2; 5. 2.

⁸² Kallet-Marx 1995, 228; De Souza 1999, 101.

⁸³ IGR IV 1028 = Sherk 1969, 94-99, no. 16; Sherk 1984, 56-58, no. 53.

⁸⁴ Bk. IGR IV 1028 = Sherk 1969, 94-99, no. 16, ll. 29-44; Sherk 1984, 56-58, no. 53.

⁸⁵ De Souza 1999, 101; Tozan 2013, 8.

⁸⁶ MRR I 567; Greenidge-Clay 1960, 97-98; McGing 1986, 69; Linke 2005, 72-74; Scullard 2011, 47-49.

⁸⁷ Bk. Kallet-Marx 1995, 138-144; Ehrhardt 2002.

⁸⁸ Bk. Magie 1950, 197; Liebmann-Frankfort 1969a, 162; Sherwin-White 1984, 104-105; McGing 1986, 68-72; Arslan 2007, 92-94.

⁸⁹ Bk. Liv. *Perioch.* 68; Iul. Obseq. *Prod.* 44. Krş. Cic. *de Or.* I. 18. 82; II. 1. 2; *Brut.* 168; *ILLRPI.* 342 = Greenidge-Clay 1960, 99; IGR IV. 1116; MRR I. 568-570; III. 19; Jashemski 1950, 67; 147; De Souza 1999, 103-104; Ferrary

Korinthos'ta ele geçen ve Antonius'un emrindeki Hirrus adlı *propraetor* rütbeli bir komutan onuruna dikilen Latince yazıtta, M. Antonius'un donanmasını Korinthos kıstağı üzerinden geçirdiğinin belirtilmesi, onun emrinde daha kıstağı geçmeden bir donanma olduğunu kanıtlamaktadır⁹⁰. II. Kartaca Savaşı'nın bitiminin ardından Roma'nın İtalya'da dahi daimi bir donanma bulundurmadığı göz önüne alındığında Antonius'un Güney İtalya'daki ve Hellas'ın batı kıyılarındaki müttefik kentlerden gemi topladığı anlaşılmaktadır⁹¹. Yukarıda sözü edilen yazıttaki ifadelerin yanı sıra Cicero'nun yazdıklarından Antonius'un, donanmasını Ege Denizi'ne geçirdikten sonra bir süre Atina'da konakladığı bilinmektedir⁹². Atina'dan Asia Eyaleti'nin güney kıyılarındaki en doğu noktası olan Side kentine hareket eden Antonius'un donanmasına gerek eyalet kıyılarındaki kentler gerekse Roma'nın Doğu Akdeniz'deki müttefikleri gemi sağlamış olmalıydılar⁹³. Roma'nın en eski müttefiklerinden Bosporos'taki Byzantion'lular bu olaydan yaklaşık 150 yıl sonra dahi Antonius'un korsanlara karşı seferine yaptıkları yardımı hatırlamaktaydılar⁹⁴. Gerek daha sonra ele alacağımız *Lex de Provinciis Praetoriis*'te M.Ö. 100 yılında Roma'da girişimlerde bulunan Rhodos elçileri olduğunun bilinmesi gerekse Rhodos'lu bir deniz subayının *proconsul* Marcus Antonius'un komutası altında Kilikia'da savaştığını belirten bir yazıt, Rhodos'un geleneksel politikası gereği korsanlara karşı bu seferinde Roma'ya olan yardımının açık kanıtlarıdır⁹⁵.

Antonius'un *proconsul* yetkisiyle donatılması onun emrindeki Hirrus adlı subayın dahi *propraetor* gibi yüksek bir rütbede olması; Güney İtalya'dan Adriyatik'in doğu kıyılarına, Byzantion'dan Rhodos'a kadar geniş bir bölgede Roma müttefiklerinden gemi sağlanması Antonius'un emrinde önemli bir askeri gücün olduğunu göstermektedir⁹⁶. Korinthos'taki yazıtta geçen ifadelerden Antonius'un korsanlara karşı seferindeki üssünün Side kenti olduğu anlaşılmaktadır⁹⁷. Livius'un özetlerinde, Antonius'un denizdeki korsanları Kilikia içlerine doğru sürdüğü belirtildiğine göre, Antonius muhtemelen Side'den Dağlık Kilikia Bölgesi'ne askeri harekât düzenleyip, bölgedeki korsan merkezlerini dağıtmaya çalışmaktaydı⁹⁸. Cicero'nun, Antonius'un yakın dostu olan büyük dayısı Marcus Gratidius'un, Antonius'un yanında Kilikia'da savaşırken öldüğünü yazması bu sefer sırasında denizde de önemli çatışmaların gerçekleştiğini gösterir⁹⁹. Bu seferinde önemli başarılar elde eden ve şöhreti artan Marcus Antonius, M.Ö. 100 yılında Roma'ya

1977, 624; Ferrary 2000, 167; Brennan 2000, 357; Feld 2005, 63; *Contra*: Sherwin-White, (1976, 5) M. Antonius'un *provincia*'sının Asia olabileceğini öne sürmektedir.

⁹⁰ *ILLRP* 342 = Greenidge–Clay 1960, 99, ll. 3-4: *Auspicio [Antoni Marc]i pro consule classis | Isthmum traductas missaque per pelagus*. Antonius'un adı büyük olasılıkla Actium Savaşı'nın ardından M.Ö. 30 yılında torunu olan *triumvir* Marcus Antonius için *damnatio memoriae* ilan edilip, adının tüm resmi kayıtlardan çıkarılması sırasında yazıttan silinmişti (bk. Cass. Dio. LI. 19. 3; Plut. *Cic.* 49. 6; Sherwin-White 1976, 4; De Souza 1999, 105).

⁹¹ Sherwin-White 1976, 5; Pohl 1993, 214; Kallet-Marx 1995, 229-230; De Souza 1999, 106.

⁹² *ILLRP* 342 = Greenidge–Clay 1960, 99, l. 5; *Cic. de Or.* I. 18. 82; De Souza 1999, 105.

⁹³ Sherwin-White 1976, 5; Sherwin-White 1984, 99-100; Pohl 1993, 214-215; De Souza 1999, 106-107.

⁹⁴ *Tac. Ann.* XII. 62; Pohl 1993, 215, dn. 22.

⁹⁵ *Lex de Provinciis Praetoriis: IvKnidos* 31 = Hassal *et al.* 1974, 200-209 = Crawford 1996, 238-257 no. 12, *Delphoi B*, ll. 13-20; Sherk 1984, 59-60, no. 55; Rhodos'taki yazıt: *IGR* IV 1116; ayrıca bk. Magie 1950, 284; Kallet-Marx 1995, 231-232; Sherwin-White 1976, 5; Bulin 1983, 22-23; Pohl 1993, 242.

⁹⁶ De Souza 1999, 107.

⁹⁷ *ILLRP* 342 = Greenidge–Clay 1960, 99, l. 5; Sherwin-White 1976, 1-4.

⁹⁸ *Liv. Perioch.* 68; De Souza 1999, 107.

⁹⁹ *Cic. Brut.* 168. Krş. *Cic. Leg.* III. 36; De Souza 1999, 107.

döndüğünde zafer töreni (*triumphus*) kutlamış, M.Ö. 99 yılında *consul*, M.Ö. 97 yılında da *ensor* seçilmişti¹⁰⁰.

Marcus Antonius M.Ö. 100 yılında Roma'ya döndüğünde, Kuzey İtalya'daki Germen tehdidini büyük zaferlerle ortadan kaldıran halkçı politikacı ve komutan Gaius Marius gücünün doruğunda olup, bütün teamülleri alt üst ederek ard arda beşinci kez *consul* seçilmişti¹⁰¹. Aynı yıl Roma'da dış tehditler nedeniyle uzun süre ilgilenilememiş olan Hellenistik Doğu ile ilgili geniş çaplı bir yasal düzenlemeye girişildi. Bu yasal düzenlemeyi içeren yazıtlardan ilki 19. yüzyıl sonunda tüm Hellen dünyasının ortak kutsal merkezi olan Delphoi'da ele geçtiğinde yazıtın korunagelmış kısımları geniş olarak korsanlığa karşı alınacak önlemleri içerdiğinden Hellence'ye çevrilerek yazıtta kazanmış bu yasanın Latince orijinalinin *Lex de Piratis* ya da *Lex de Piratis Persequendis* olabileceği öne sürülüp yasa "Korsanlık Yasası" olarak adlandırılmıştı¹⁰². Ancak 1970'lerde Knidos'taki kazılarda bu yasanın daha geniş bölümlerini içeren bir yazıtın bulunması söz konusu yasanın sadece korsanlıkla ilgili olmayıp, M.Ö. I. yüzyıl başında Roma'nın Doğu politikası ile ilgili geniş çaplı düzenlemeleri içerdiği anlaşılmıştır. Bu nedenle günümüzde J.-L. Ferrary'nin bu yasa için önerdiği *Lex de Provinciis Praetoriis* adı yaygın olarak kabul görmektedir¹⁰³. Yazıtta M.Ö. 100 yılının *consul*'ları C. Marius ve L. Valerius Flaccus'tan söz edilmesi yasanın bu yıla tarihlenmesi gerektiğini gösterir¹⁰⁴.

Yasanın içeriğinde konumuz ile ilgili kısımlara bakacak olursak yasanın daha başlangıç kısmında Romalıların, Latinlerin ve Doğu Akdeniz'deki Roma dost ve müttefiklerinin denizlerde güvenli bir şekilde seyahat edebilmeleri gerekliliğinin vurgulandığı göze çapmaktadır¹⁰⁵. Bir valinin, emrindeki askeri kuvvetleriyle birlikte *provincia*'sının dışına çıkmasına kısıtlamalar getiren M. Porcius Cato'nun teklif ettiği yasa (*Lex Porcia*) hatırlatıldıktan sonra, Roma'nın, Latinlerin ve bölgedeki Roma dost ve müttefiklerinin çıkarları ve güvenlikleri gereği *Cilicia*'nın Roma eyaleti haline getirildiği Doğu Akdeniz'deki kentlere ve krallara duyurulmaktadır¹⁰⁶. Ardından Roma'daki

¹⁰⁰ Bk. *MRR* I. 576; II. 1; 6-7; III. 19; Greenidge–Clay 1960, 110; Dahlheim 1977, 147; Pohl 1993, 212-214; Callataj 1997, 270; Brennan 2000, 357. M. Antonius'un zafer törenini M.Ö. 101 yılında kutladığı görüşü için bk. Ferrary 1977, 627; De Souza 1999, 107. Plutarkhos (*Pomp.* 24. 6), Appianos (*Mithr.* 93) ve Cicero (*Leg. Man.* 33) tarafından değinilen Marcus Antonius'un kızının korsanlar tarafından kaçırılması olayı, büyük olasılıkla Antonius'un M.Ö. 74-71 yılları arasında Girit'teki korsanlıkla mücadele eden oğlu Marcus Antonius Creticus ile ilgiliydi (bk. Brennan 2000, 434; Tansey 2010).

¹⁰¹ *MRR* I. 574; Linke 2005, 83-84; Scullard 2011, 49-51.

¹⁰² Bk. Greenidge–Clay 1960, 107; Hinrichs 1970, 471; Ferrary 1977, 619-620; Pohl 1993, 216; Crawford 1996, 234; Geelhaar 2002, 109-110; Feld 2005, 64.

¹⁰³ Ferrary 1977, 620-645. Bk. örn. Crawford 1996, 231; Geelhaar 2002, 109-110; Giovannini 2008, 92. Yine de bu yasa başka adlarla anılabilmektedir, örneğin Kallet-Marx (1995, 226) yasayı *Lex de Cilicia Macedoniaque provinciis* adlandırmaktadır. Krş. Dmitriev 2005, 85.

¹⁰⁴ *IvKnidos* 31 = Hassal *et al.* 1974, 200-209 = Crawford 1996, 238-257 no. 12, *Delphoi* B, l. 20: Γάϊωι Μαρτίωι καὶ Λευκίωι Οὐαλερίωι ὑ[πάτοις]. Sherk 1984, 60, no. 55. Yasanın M.Ö. 100 yılına tarihlenmesi için bk. Pohl 1993, 219-224; Crawford 1996, 236; Callataj 1997, 270; De Souza 1999, 108; Ferrary 1977, 645-654; Ferrary 2000, 167; Geelhaar 2002, 109; Dmitriev 2005, 85; Daubner 2006, 248; Richardson 2008, 40. Yasanın M.Ö. 101 ya da M.Ö. 99 yılına ait olabileceği yönündeki görüşler için bk. Lintott 1976, 66-69; Bulin 1983, 15-17; Sherwin-White 1984, 96-97; Brennan 2000, 358; Giovannini 2008, 93-100.

¹⁰⁵ *IvKnidos* 31 = Hassal *et al.* 1974, 200-209 = Crawford 1996, 238-257 no. 12, *Knidos* II, ll. 1-11; Sherk 1984, 62, no. 55; Ferrary 1977, 631.

¹⁰⁶ *IvKnidos* 31 = Hassal *et al.* 1974, 200-209 = Crawford 1996, 238-257 no. 12, *Knidos* III, ll. 1-21; 28-37; Sherk 1984, 62-63. no. 55; Ferrary 1977, 632-634.

consul'un Kıbrıs, Mısır, Kyrene ve Suriye'de hüküm süren krallara mektuplar yazarak, bu kralların hüküm sürdükleri topraklarda korsanlığa asla müsaade etmemeleri gerektiğinin bildirilmesi istenmektedir¹⁰⁷. Rhodos'lu elçilerin dinlenmesi için Senatus'ta yapılan özel bir toplantıdan söz edildikten sonra Asia valisine, bu yasayı (gerek eyaletinde gerekse eyalet dışındaki) kentlere ve krallara ulaştırması için gerekli talimatlar verilmektedir¹⁰⁸. Yasanın son kısmında Roma'daki magistratların yasaya uyacaklarına dair yemin etmeleri gerektiği belirtilip, yasaya karşı gelinmesi durumunda verilecek cezalar tanımlanmaktadır¹⁰⁹.

Konumuz açısından yasadaki en önemli husus Roma'nın korsanlığa karşı etkin olarak mücadele edebilmek ve bölgenin güvenliğini sağlayabilmek için Anadolu'nun güney kıyılarında yeni bir eyalet kurmaya karar vermiş olmasıdır¹¹⁰. Yeni kurulan bu eyaletin adı *Cilicia* olsa da eldeki tüm kanıtlar Pompeius'un M.Ö 67 yılındaki düzenlemelerine kadar bu eyaletin Kilikia Bölgesi'nde toprağa sahip olmayıp, esas olarak Pamphylia ile muhtemelen Pisidia ve Milyas bölgelerini kapsadığını göstermektedir¹¹¹. Dolayısıyla Anadolu'da ikinci bir Roma eyaleti kurulmuş olsa da bu eyalet için toprak ilhak edilmemiş, mevcut Asia Eyaleti'nin bir kısmı bölünerek yeni eyalet oluşturulmuştu¹¹². Bu nedenle yasada, bir eyalet valisinin *provincia*'sı dışına askeri harekât düzenlemesini sınırlayan *Lex Porcia*'ya atıfta bulunularak, açıkça kurulan bu yeni eyaletin bölgedeki hiçbir kent ya da krallığın egemenliğine zarar vermeyeceği ifade ediliyordu¹¹³. Yine de yeni eyalet *Cilicia* olarak adlandırılarak eyaletin kuruluş amacının Kilikia'daki korsanlığa karşı mücadele etmek olduğu vurgulanmış oluyordu¹¹⁴.

Roma'daki teamüllere göre bir bölgede yeni bir eyaletin kurulması ve müttefiklere çeşitli kararların bildirilmesi gibi dış ilişkilere dair konuların, Senatus'un çıkardığı kararnameler (*senatus consulta*) doğrultusunda gönderilen elçiler aracılığıyla düzenlenmesi gerekirken bu konuların halk meclisinden (*comitia centuriata* ya da *concilium plebis*) çıkarılan bir yasa (*lex* ya da *plebiscitum*) ile düzenlenmiş olması bu yasanın halkçı (*populares* taraftarı) politikacılar tarafından hazırlandığının

¹⁰⁷ *IvKnidos* 31 = Hassal *et al.* 1974, 200-209 = Crawford 1996, 238-257 no. 12, *Delphoi* B, ll. 8-14; Sherk 1984, 59, no. 55; Ferrary 1977, 634.

¹⁰⁸ *IvKnidos* 31 = Hassal *et al.* 1974, 200-209 = Crawford 1996, 238-257 no. 12, *Delphoi* B, ll. 17-27; Sherk 1984, 60, no. 55; Ferrary 1977, 634.

¹⁰⁹ *IvKnidos* 31 = Hassal *et al.* 1974, 200-209 = Crawford 1996, 238-257 no. 12, *Delphoi* C, ll. 4-30; *Knidos* V 1-46; Sherk 1984, 61-62, no. 55; Ferrary 1977, 636.

¹¹⁰ *IvKnidos* 31 = Hassal *et al.* 1974, 200-209 = Crawford 1996, 238-257 no. 12, *Knidos* III, ll. 35-37: τήν τε Κιλικίαν διὰ τοῦτο τὸ πρᾶγμα κατὰ τοῦτον τὸν νόμον ἐπαρχεῖαν στρατηγικὴν πεποιμέναι. Sherk 1984, 63, no. 55; Crawford 1996, 261-262; De Souza 1999, 109-112; Schulz 2000, 434; Ferrary 2000, 167-168; Brennan 2000, 358; Geelhaar 2002, 111; Dmitriev 2005, 85; 94; Tozan 2013, 14-16. Krş. Ormerod 1924, 209; Jashemski 1950, 67; Liebmann-Frankfort 1969b, 448. *Contra*: Sherwin-White 1976, 6-8; Freeman 1986, 255-265.

¹¹¹ Bk. Ormerod 1924, 209; Magie 1950, 285; Liebmann-Frankfort 1969b, 445; 456; Sherwin-White 1976, 5; Syme 1979, 120; Kallet-Marx 1995, 233; 1165-1166 dn. 15; Ferrary 2000, 168-170; Arena 2005, 36; Mitchell 2008, 188-192.

¹¹² Bu durum Roma'nın Kilikia'dan hiçbir şekilde toprak talep etmeyerek Seleukos'ların kağıt üzerinde de olsa bölge üzerindeki egemenliğini halen tanıdığını göstermektedir (bk. Kallet-Marx 1995, 234).

¹¹³ *IvKnidos* 31 = Hassal *et al.* 1974, 200-209 = Crawford 1996, 238-257 no. 12, *Knidos* III, ll. 1-15; Sherk 1984, 62-63, no. 55; Kallet-Marx 1995, 234. Yasada atf yapılan *Lex Porcia*'nın tarihlenmesi ve değerlendirilmesi için bk. Lintott 1976, 81; Crawford 1996, 260; Daubner 2006, 241-246; Giovannini 2008, 102; Richardson 2008, 40-41.

¹¹⁴ Syme 1979, 120-126; Ferrary 2000, 167-168; Dmitriev 2005, 95.

kanıtlarındandır¹¹⁵. Yasanın çıktığı tarihte Roma'daki politik duruma bakacak olursak 100 yılında halkçı lider Marius gücünün doruğundaydı ve yine *populares* taraftarı radikal politikacılardan L. Appuleius Saturninus halk *tribunusu*, C. Servilius Glaucia da *praetor* idi¹¹⁶. Yasanın sonunda Senatus sınıfından olan Asia ve Makedonya valileri ile Roma'daki tüm üst düzey magistratların yasaya uyacaklarına dair yemin etmelerinin istenmesi yasanın *populares* kaynaklı olduğunun bir diğer kanıtıdır¹¹⁷. Ayrıca C. Gracchus'un yasal düzenlemelerinin ardından Anadolu'ya ve Ege adalarına akın eden Romalı *publicanus*, tüccar ve iş adamının ekonomik çıkarları düşünüldüğünde yasada bölgedeki Romalıların ve Latinlerin güven içerisinde denizlerde seyahat edebilmeleri gerekliliğinin belirtilmesi daha iyi anlaşılmaktadır. Bu yasayla, *populares* içerisinde siyasal ve ekonomik anlamda en güçlü grubu oluşturan ve Marius'a en büyük desteği veren atlı sınıfının (*equites*) bölgedeki korsanlık nedeniyle zarar gören ekonomik çıkarları da korunmuş oluyordu¹¹⁸.

Asia ve Makedonya eyaletleri ile ilgili kararlar da içeren bu yasaya bir bütün olarak bakıldığında korsanlığa karşı mücadelenin Roma'nın Doğu politikasında önemli bir unsur olduğu görülmektedir. Roma, korsanlıkla mücadele ederek M.Ö. II. yüzyılın son çeyreğinde uzun yıllar ihmal ettiği Doğu'daki müttefik kent ve krallıkların çıkarlarını koruma sorumluluğunu yeniden yüklenmiş oluyordu¹¹⁹. Bu açıdan yasa metninin Doğu'daki kent ve krallıklara gönderilmesinin yanı sıra Asia valisinden yasayı sorumluluğu alanındaki kentlere iletmesi ve kentlerin yasayı kalabalık yerler olan kutsal alanlarda ya da agoralarda en çok insanın göreceği şekilde ilan etmelerinin istenmesi oldukça anlamlıdır¹²⁰. Böylelikle Roma'nın, müttefiklerinin güvenliğini ve çıkarlarını koruduğu Hellen kent devletlerindeki kamuoyuna duyurulmak istenmekteydi¹²¹. Bu durumda yasa metninin bir kopyasının Hellen dünyasının en önemli dini merkezi olan Delphoi'da bulunması hiç de şaşırtıcı değildir. M.Ö. 168 yılında Makedonya kralı Perseus'a karşı Pydna Savaşı'nı kazanan muzaffer komutan L. Aemilius Paulus'un zafer anıtının bir parçası olan bu yazıt ile Hellenistik dünyaya Roma'nın bu dünyadaki düzeni koruyan ve koruyacak olan yegâne güç olduğu ilan edilmiş oluyordu¹²².

Cilicia Eyaleti'nin M.Ö. 100 yılındaki kuruluşunun ardından M.Ö. 89 yılında başlayan I. Mithridates Savaşı'na kadar geçen yaklaşık on yıllık süreçte eyalette görev alan valilere ilişkin

¹¹⁵ Hassal *et al.* 1974, 210; Lintott 1976, 71-72; Dahlheim 1977, 150-151; Kallet-Marx 1995, 237-238, dn. 54; De Souza 1999, 108; Richardson 2008, 40. Krş. Liebmann-Frankfort 1969a, 164.

¹¹⁶ Bk. *MRR* I. 547-576; Hinrichs 1970, 480; Linke 2004, 79-83; Keaveney 2005, 36; Scullard 2011, 49-51.

¹¹⁷ Bk. *IvKnidos* 31 = Hassal *et al.* 1974, 200-209 = Crawford 1996, 238-257 no. 12, *Delphoi* C, ll. 8-22; Sherk 1984, 61, no. 55; Hinrichs 1970, 472-482; 488-490; Sherwin-White 1984, 101. Krş. Kallet-Marx 1995, 237; Scullard 2011, 50. Muhtemelen ataması henüz gerçekleşmediğinden *Cilicia* valisinden söz edilmemektedir (bk. Ferrary 1977, 627; Crawford 1996, 237; 262; De Souza 1999, 110).

¹¹⁸ Bk. Sherwin-White 1976, 8; Sherwin-White 1984, 101; Schulz 2000, 435; Santangelo 2007, 24; Scullard 2011, 47; 50.

¹¹⁹ Pohl 1993, 245; Kallet-Marx 1995, 236-237; De Souza 1999, 110; Giovannini 2008, 104-107; Santangelo 2007, 24-25.

¹²⁰ *IvKnidos* 31 = Hassal *et al.* 1974, 200-209 = Crawford 1996, 238-257 no. 12, *Delphoi* B, ll. 20-27 Sherk 1984, 60, no. 55.

¹²¹ Kallet-Marx 1995, 236; Giovannini 2008, 105-107. Muhtemelen *Cilicia* Eyaleti sınırları içinde olmayan Dağlık Kilikia'daki Syedra kenti bu yasanın kendilerine ulaşmasının ardından Klaros'taki Apollon tapınağına korsanlara karşı savaşıp savaşmamayı sormuş, "Evet" yanıtını alınca da korsanlara karşı savaşılmasını içeren bir yazıt dikmişti (bk. De Souza 1997).

¹²² Kallet-Marx 1995, 236; De Souza 1999, 113; Tozan 2013, 19-20. Krş. Santangelo 2007, 25-26.

bilgilerimiz oldukça kısıtlıdır. Bu süreçte *Cilicia* Eyaleti'nde valilik yapmış olduğuna dair en net kanıtlara sahip olduğumuz kişi, ünlü Romalı komutan ve devlet adamı Lucius Cornelius Sulla'dır. Sulla, M.Ö. 97 yılındaki *praetor*luğunun ardından *Cilicia* valisi olarak atanmış, muhtemelen M.Ö. 96 yılı sonu ya da M.Ö. 95 yılı başında *provincia*'sına ulaşmıştı¹²³. Sulla'nın *Cilicia*'daki görevi eyaletin kuruluş amacı gereği korsanlığa karşı mücadele etmek olsa da Kappadokia Krallığı'nda Roma'nın bölgedeki çıkarlarını olumsuz etkileyen acil bir durum ortaya çıkınca Sulla, Senatus tarafından Ariobarzanes'i Kappadokia tahtına geçirmek ile görevlendirilmişti¹²⁴. Sulla'nın *Cilicia* valisi olarak Anadolu'daki krallıklarla ilgili bir soruna müdahale etmesi, atandığı *provincia*'nın yapısına da uymaktaydı. Çünkü *Cilicia* valileri korsanlığa karşı mücadele etmek için görevlerini atandıkları eyaletin sahip olduğu toprakların dışında da yapmak durumundaydılar¹²⁵. Ayrıca *Lex de Provinciis Praetoriis*'te eyaletin kurulma amacının bölgedeki Roma müttefiklerinin çıkarlarının ve güvenliklerinin korunması olduğu açıkça belirtilmişti¹²⁶.

Sulla'nın *Cilicia* valiliği görevinde üç yıl kadar kalmış olabileceği göz önüne alındığında onun görev süreci boyunca sadece Kappadokia meselesi ile ilgilendiği düşünülemez¹²⁷. Eldeki bazı kanıtlar Sulla'nın, *Cilicia* valiliği sırasında görevine uygun olarak bölgedeki korsanlığa karşı mücadele ettiğini göstermektedir. Bir Rhodos vatandaşının çeşitli Romalı magistratlar nezdinde yapmış olduğu elçilik faaliyetlerini içeren bir Rhodos onurlandırma yazıtında adı geçen Romalı magistratların ilki Lucius Cornelius Sulla'dır¹²⁸. Yazıttaki elçilik faaliyetleri kronolojik olarak kaydedilmiş olup I. Mithridates Savaşı'nın ardından Asia'da kalan L. Licinius Murena ve L. Licinius Lucullus, Sulla'dan sonra gelmektedir¹²⁹. Yazıtta Sulla'nın unvanının *praetor proconsule* olarak belirtilmesi sözü edilen Rhodos vatandaşının elçiliğinin onun *Cilicia* valiliği sırasında gerçekleştiğini göstermektedir¹³⁰. Rhodos'un Doğu Akdeniz'deki korsanlık ile mücadelede Roma'nın en yakın müttefiki olduğu göz önüne alındığında Rhodos'luların bu dönemde Sulla ile temasının korsanlığa karşı mücadele ile ilgili olduğu öne sürülebilir¹³¹. Tacitus'un *Annales* adlı eserinde Byzantion'luların Marcus Antonius'un korsanlar ile yaptığı savaşa verdikleri desteğin yanı sıra Sulla ve daha sonra Pompeius'a da yardım gönderdiklerini belirtmeleri, bu yardımın Sulla'nın, *Cilicia* valiliği sırasında korsanlara karşı düzenlediği sefer nedeniyle yapıldığını akla getirmektedir¹³².

J.-L. Ferrary tarafından gerek yukarıda sözü edilen Rhodos yazıtı gerekse Delos ve diğer Kyklad

¹²³ Badian 1959, 298; Liebmann-Frankfort 1969a, 167; McGing 1986, 78; Kallet-Marx 1995, 248; 359-360; Ferrary 2000, 168; Santangelo 2007, 26. Krş. Callatay 1997, 273-274; *Contra*: Sherwin-White (1977, 182) M.Ö. 94 yılını önermektedirler.

¹²⁴ App. *Mithr.* 57; Plut. *Sull.* 5 3; Liv. *Perioch.* LXX. Krş. Iust. XXXVIII 2. 8; Badian 1959, 286-287; Liebmann-Frankfort 1969a, 168; Bulin 1983, 39; McGing 1986, 78; Kallet-Marx 1995, 248; Keaveney 2005, 29-30.

¹²⁵ Syme 1979, 120-126; Ferrary 2000, 167-168; Dmitriev 2005, 95.

¹²⁶ *IvKnidos* 31 = Hassal *et al.* 1974, 200-209 = Crawford 1996, 238-257 no. 12, *Knidos* III, ll. 28-37; Sherk 1984, 63, no. 55.

¹²⁷ Bk. Brennan 2000, 358; Ferrary 2000, 168; Keaveney 2005, 35; Santangelo 2007, 29.

¹²⁸ SIG³ 745.

¹²⁹ Bk. SIG³ 745, ll. 5-8; Ferrary 2000, 179-182.

¹³⁰ Bk. SIG³ 745, ll. 1-2: [πο]τι Λεύκιον Κορνήλιον Λευκίου [υ]ι[ο]ς [υ] Σύλλαν | στραταγὸν ἀνθύπατον Ρωμα[ί]ων. Görüldüğü üzere yazıtta Sulla'nın I. Mithridates Savaşı sırasında almış olduğu *imperator* unvanı ve kullandığı *Epahroditos* lakabı belirtilmemektedir (bk. Ferrary 2000, 181).

¹³¹ Bk. *IvKnidos* 31 = Hassal *et al.* 1974, 200-209 = Crawford 1996, 238-257 no. 12, *Delphoi B*, ll. 13-20; Sherk 1984, 59-60, no. 55. Krş. *IGR* IV 1116; Kallet-Marx 1995, 231-232; De Souza 1999, 106; Santangelo 2007, 30-31.

¹³² Tac. *Ann.* XII. 62; Dmitriev 2005, 92.

adalarındaki epigrafik veriler üzerinde yapılan tespitler, kuruluşundan I. Mithridates Savaşı'na kadar geçen yaklaşık on yıllık süreçte *Cilicia* Eyaleti'nde valilik yapmış olmaları muhtemel Romalı magistratlar hakkında yeni görüşler öne sürmeye olanak sağlamıştır. Buna göre, sözü edilen Rhodos yazıtında Sulla ve Murena arasında belirtilen ve *proconsul* olarak tanımlanan L. Cornelius Lentulus büyük olasılıkla Sulla'nın ardından M.Ö. 90'lı yılların sonlarında *Cilicia* valisi olarak görevde bulunup, korsanlara karşı mücadele etmiş olduğu için yazıtta onurlandırılan Rhodos'lu elçi onunla diplomatik temas kurmuştu¹³³. Anadolu'daki eyaletlerde görevlendirilen Romalı magistratlar görev yerlerine giderken Marcus Antonius örneğinde olduğu gibi genellikle Korinthos kıstağından geçerek Atina'ya ulaşıyorlar, daha sonra Ege adaları üzerinden Anadolu'ya geliyorlardı¹³⁴. Böylece Cicero'nun M.Ö. 94 yılında *praetor* görevinde olduğu bilinen L. Gellius'un *proconsul* olarak görev yerine giderken Atina'ya uğradığını belirtmesi, onun M.Ö. 90'lı yıllarda *Cilicia*'da görev yapmış olabileceği anlamına gelmektedir¹³⁵. Ayrıca kalabalık miktarda Romalı'nın bulunduğu Delos'ta ve diğer Kyklad Adaları'ndaki yazıtlarda geçen Romalı magistratlar Bithynia Eyaleti'nin kurulmasına kadar ya Asia'da ya da *Cilicia*'da görevliyidiler¹³⁶. Buna göre M.Ö. 90'lı yıllardaki muhtemel *Cilicia* valileri hakkındaki bir diğer kanıt da Tenos Adası'ndaki bir onurlandırma yazıtından gelmektedir. Tenos'lular tarafından kurtarıcı ve hayırsever olarak anılan *proconsul* L. Quinctius Rufus'un *Cilicia* valisi olarak adalılar için de sorun olan korsanlığa karşı savaştığı için onurlandırılmış olabileceği öne sürülmektedir¹³⁷. Yine Delos Adası'ndaki yazıtlarda onurlandırılan Romalı magistratlardan *praetor proconsule* Gaius Cluvius¹³⁸ ile Cn. Octavius'un¹³⁹ I. Mithridates Savaşı'ndan önce *Cilicia*'da valilik görevinde bulunmuş olmaları ihtimaller arasındadır¹⁴⁰.

Yukarıda ele alınan kanıtlar varsayımlara dayalı olmakla birlikte Sulla'nın yanı sıra M.Ö. 90'lı yıllara ait birçok *Cilicia* valisi adayının bulunması dahi Roma'nın bu yıllarda eyaletin *Lex de Provinciis Praetoriis*'te belirtilen kuruluş amacına uygun olarak Anadolu'nun güney kıyılarındaki korsanlık ile aktif bir şekilde mücadele ettiğini gösteren önemli kanıtlardır. M.Ö. 89 yılında I. Mithridates Savaşı başladığında *Cilicia* Eyaleti valisi Quintus Oppius idi¹⁴¹. Antik edebi kaynaklardan Poseidonios, Oppius'u "Pamphylia valisi" (*praetor*'u) olarak tanımlarken açıkça onun *provincia*'sının resmi adından ziyade gerçekte kapsadığı bölgeyi kastetmekteydi¹⁴². Pontos kralı

¹³³ Bk. *SIG*³ 745, ll. 3-4: ποτὶ Λεύκιον Κορνήλιον Λευκίου υἱὸν | Λέντελον ἀνθύπατον. Ferrary 2000, 179-182; 193. Krş. Magie 1950, 1166, dn. 16.

¹³⁴ Bk. Ferrary 2000, 185.

¹³⁵ Cic. *Leg.* I. 53; Ferrary 2000, 185-186; 193.

¹³⁶ Bk. Ferrary 2000, 186-187.

¹³⁷ *IG* XII. 5. 924, ll. 1-6: ὁ δῆ[μος] | Λεύκιον Κοῖν[τι]ο[v] Λε[ε]ν[τι]οῦ υἱὸν Ροῦφον ἀνθύ[πα]τον τὸν ἑαυτοῦ[σ]ωτήρα καὶ εὐεργέτην | ἀρετῆς ἔνεκεν. Ferrary 2000, 188; 193. Krş. *MRR* I. 560.

¹³⁸ *I.Délos* 1679, l. 1: Γάιον Κλοῦιον Λευκίου υἱὸν στρατηγὸν ἀνθύπατον Ῥωμαίων.

¹³⁹ Yazıtta Cn. Octavius'un tam unvanı belirtilmeyip o, *praetor* ya da genel anlamda eyalet valisi olarak da çevrilebilen *strategos* olarak tanımlanmıştır, bkz. *I.Délos* 1782, ll. 4-5: Γναῖον Ὀκταῖ[ον] | Γναῖου στρατηγὸν Ῥωμαίω[v]. Ayrıca bk. Mason 1974, 156-158.

¹⁴⁰ Bk. Ferrary 2000, 188; 193.

¹⁴¹ Poseid. F253 = Ath. *Deip.* V 213a; App. *Mithr.* 17; 20; 112; Gran. *Lic. Ann.* XXXV 27, 2; Liv. *Perioch.* 78; Reynolds 1982, 12, no. 2b; 16-17, no. 3; 14; *MRR* II. 42; Syme 1979, 120, dn. 5; Jashemski 1950, 68; 147; Ferrary 2000, 167; 193; Mitchell 2008, 190-191.

¹⁴² Poseid. F253 = Ath. *Deip.* V 213a: Ῥωμαίων δὲ στρατηγὸς μὲν Παμφυλίας Κόιντος Ὀππιος. Syme 1979, 120, dn. 5; Liebmann-Frankfort 1969b, 450; Reynolds 1982, 14; Ferrary 2000, 167-170; Dmitriev 2005, 96; Mitchell 2008, 190-192.

Mithridates'e karşı girişilen savaşta üçe bölünen Roma ordusunun güney kanadının başında bulunan Oppius'un birliklerinin bir kısmı, eyaletinde korsanlara karşı savaştığı askeri kuvvetler olmalıdır¹⁴³.

Roma ordularının Pontos kralı VI. Mithridates Eupator karşısında aldıkları ağır mağlubiyetin ardından M.Ö. 88 yılına gelindiğinde Anadolu'da Roma egemenliği tamamen ortadan kalkmıştı¹⁴⁴. Aynı yıl Roma'da *consul* seçilmiş olan eski *Cilicia* valilerinden Lucius Cornelius Sulla, Senatus tarafından Asia'da Mithridates'e karşı savaşacak ordunun komutanlığına getirildi¹⁴⁵. Yeterli deniz gücü bulunmayan Sulla M.Ö. 87 yılında Hellas'a ulaştıktan sonra, emrindeki *quaestor*'u L. Licinius Lucullus'u Roma'nın Doğu Akdeniz'deki müttefiklerinden bir donanma toplamakla görevlendirildi¹⁴⁶. Lucullus ilk olarak Roma'nın denizlerdeki başlıca müttefiki olan Rhodos'a başvurdu. Fakat Mithridates tarafından kuşatılmış olan Rhodos, kuşatma kalksa da tehdit devam ettiği için Sulla'nın talebini karşılayacak durumda değildi¹⁴⁷. Rhodos'un ardından yardım talep edilen diğer Roma müttefiki M.Ö. III. yüzyılda Rhodos ile birlikte korsanlığa karşı mücadele etmiş olan Mısır Krallığı idi¹⁴⁸. Lucullus ayrıca Ptolemaios'ların etki alanındaki Kıyrene ve Kıbrıs'ın yanı sıra Suriye Krallığı'ndan da gemi toplamış, dönüş yolunda Rhodos'un elinde kalan gemilerini de donanmasına katmıştı¹⁴⁹. Lucullus'un, Roma müttefiklerinden topladığı bu gemileri açıkça Roma'nın *Lex de Provinciis Praetoriis*'te, Doğu Akdeniz'in güvenliği için işbirliğinde bulunmalarını istediği Rhodos, Kıbrıs, Mısır, Kıyrene ve Suriye'den toplaması oldukça dikkat çekicidir¹⁵⁰. Topladığı bu donanmayla Mithridates'in donanmasına karşı savaşan Lucullus aynı zamanda kralın desteklediği korsanlara karşı da mücadele etmişti¹⁵¹.

Romalılar ile Mithridates arasındaki savaşları ayrıntılarıyla ele alan antik tarihçi Appianos başta olmak üzere, antik edebi kaynaklarda kral Mithridates'in kendisine karşı savaşan Romalıları yıpratmak ve genel olarak Doğu Akdeniz'deki Roma egemenliğini ortadan kaldırmak adına özellikle Kilikia'lı korsanları desteklediği açıkça belirtilmektedir¹⁵². Hellenistik dünyadaki Roma

¹⁴³ Krş. App. *Mithr.* 17; 19; Iust. XXXVIII. 4. 4; Liebmann-Frankfort 1969b, 450-451.

¹⁴⁴ Bk. Greenidge–Clay 1960, 168-169; Magie 1950, 212-218; McGing 1986, 108-112; Linke 2005, 118-120; Arslan 2007, 127-159; Scullard 2011, 63.

¹⁴⁵ App. *Mithr.* III. 22; Eutr. V. 4. 1; Vell. II. 18. 3. Krş. Plut. *Mar.* 24. 1; *Sull.* 7. 1; *MRR* II. 39-40; Keaveney 2005, 45-46.

¹⁴⁶ Bk. *MRR* II. 47; III 121; Keaveney 1992, 19-21.

¹⁴⁷ App. *Mithr.* 24-27; 33. Krş. Plut. *Luc.* 2. 3; De Souza 1999, 118.

¹⁴⁸ Plut. *Luc.* 2. 2-6; App. *Mithr.* 33; Keaveney 1992, 21-24.

¹⁴⁹ Plut. *Luc.* 2. 3-4; 3. 1-2; App. *Mithr.* 33; Keaveney 1992, 24-25.

¹⁵⁰ Bk. *IvKnidos* 31 = Hassal *et al.* 1974, 200-209 = Crawford 1996, 238-257 no. 12, Delphoi B, ll. 12-22, 17-19 (Rhodos); *Knidos* III, ll. 38-41: ὁμοίως τε πρὸς τὸν βασιλέα τὸν ἐν Κύπρῳ διακατέχοντα καὶ βασιλέα τὸν ἐν Ἀλεξανδρείῃ καὶ Αἰγύπτῳ βασιλεύοντα καὶ πρὸς βασιλέα τὸν ἐπὶ Κυρήνῃ βασιλεύοντα καὶ πρὸς βασι- *vacat*; Delphoi B, ll. 8-10: [ὁμοίως δὲ] καὶ π[ρ]ὸς τὸν βασιλέα τὸν ἐν [τῇ ν]ήσῳ Κύπρῳ βασιλεύοντα καὶ πρὸς τὸν βασιλ[έα τὸν ἐν Ἀλε]ξανδρείῃ καὶ Αἰγύ[πτῳ] βασιλεύοντα καὶ πρὸς τὸν βασιλέα τὸν ἐν Κυ]ρήνῃ βασιλεύοντα καὶ πρ[ὸς] τοὺς βασιλεῖς τοὺς ἐν Συρία βασιλεύον[τας, οἷς πᾶσι] | φιλία καὶ συμμαχία ἐ[στὶ] πρὸς τὸν δῆμον τὸν Ῥωμαίων (krallar). Kıyrene, M.Ö. 96 yılında kral Ptolemaios Apion tarafından Roma'ya miras olarak bırakılmasına rağmen kralın vasiyetnamesi Senatus tarafından kabul edilmeyerek, bölge özgür ilan edilmişti (bk. Liv. *Perioch.* LXX; Iul. Obseq. *Prod.* 49; Greenidge–Clay 1960, 118; Kallet-Marx 1995, 248, dn. 104; Daubner 2006, 47-51. Krş. De Souza 1999, 119.

¹⁵¹ Bk. Plut. *Luc.* 2. 5; 3. 2; App. *Mithr.* 56; Ormerod 1924, 211-212; Keaveney 1992, 21-24.

¹⁵² Bk. App. *Mithr.* 62; 63; 92; 119; Plut. *Pomp.* 24. 1; Flor. *Epit.* I. 41, 1-3. Krş. Cass. Dio XXXVI. 20. 1-4.

egemenliğine karşı çıkan son büyük kral olan Mithridates açıkça geçen yüzyıllardaki Hellenistik kralların, düşmanlarını yıpratmak adına korsanlığı desteklemek yönünde izledikleri politikayı takip ediyordu¹⁵³. Appianos, I. Mithridates Savaşı ile birlikte korsanlığın ulaştığı boyutları şu şekilde açıklamaktadır:

“Acılara boğulan Asia, soyguncu çetelerinden ziyade düzenli donanmalara benzeyen çok sayıda korsan tarafından açıkça saldırıya uğradı. Bunları ilk olarak Mithridates, bu bölgeleri daha fazla elinde tutamayacağını anladığında bütün kıyıları yağmalarken donatmıştı. Daha sonra sayıları büyük oranda arttı ve kendilerini sadece gemilerle sınırlamayıp limanlara, kalelere ve kentlere de saldırdılar. Iassos, Samos ve Klazomenai’i ele geçirdiler, hatta Samothrake’yi Sulla orada bulunduğu sırada ele geçirip oradaki tapmağı ve 1000 talanta değerindeki değerli eşyayı soydular. Sulla belki kendisine karşı gelenlere kötü davranılması gerektiğini düşündüğünden belki de Roma’daki kendisine düşman grubu alaşağı etmek için acele ettiğinden Hellas’a doğru yelken açtı ve oradan da ordusunun büyük bir kısmıyla birlikte İtalya’ya geçti”¹⁵⁴.

M.Ö. 85 yılında Sulla ile Mithridates arasında imzalanan Dardanos Barışı¹⁵⁵ ile I. Mithridates Savaşı sona erse de korsanlık bölge için büyük bir tehdit olmaya devam ediyordu. Çünkü Appianos’un da yukarıdaki satırlarında değindiği üzere Sulla, Roma’daki rakipleri ile mücadele etmek üzere korsanlara karşı bir girişimde bulunmaksızın derhal İtalya’ya yönelmiş, hatta Mithridates’ten aldığı gemiler de dâhil olmak üzere donanmayı yanında götürmüştü¹⁵⁶. Sulla, İtalya’ya dönerken Dardanos Barışı ile kral Mithridates’ten geri alınan, savaştan önce Roma’ya ait olan toprakların idaresini emrinde bir *propraetor* olan L. Licinius Murena ile donanma komutanı *proquaestor* L. Licinius Lucullus’a bıraktı¹⁵⁷. Ancak unutulmamalıdır ki Sulla M.Ö. 86 yılında Senatus tarafından kamu düşmanı ilan edilmiş olup onun Asia’daki konumu yasadışıydı¹⁵⁸. Dolayısıyla Sulla, Murena ve Lucullus’u tamamen kendi inisiyatifi ile görevlendirmiş, onların bu konumları Senatus tarafından onaylanmamıştı¹⁵⁹. Buna göre A. Keaveney tarafından öne sürülen Murena’nın aslında Senatus tarafından *Cilicia* valisi olarak atanmış olduğu düşüncesi oldukça zayıf bir olasılıktır¹⁶⁰. Çünkü eldeki kanıtlar göstermektedir ki Murena (ve Lucullus), Roma’nın Anadolu’da sahip oldukları tüm topraklarının yönetimine getirilmiştir. Bir başka deyişle olağanüstü koşullar altında Anadolu’da *Cilicia* Eyaleti’nin kurulmasından (M.Ö. 100) önceki uygulamaya dönülüp Roma’ya Pergamon kralı III. Attalos’tan miras kalan tüm bölgeler tek bir valinin

¹⁵³ Ormerod 1924, 209-211; Magie 1950, 239-240; Broughton 1959, 520; McGing 1986, 129-130; Arslan 2003b, 202-203; Dmitriev 2005, 92-93. Krş. Sherwin-White 1984, 154; Callatay 1997, 328-329; De Souza 1999, 116-118; Feld 2005, 64.

¹⁵⁴ App. *Mithr.* 63.

¹⁵⁵ Bk. Magie 1950, 230; Greenidge-Clay 1960, 187-188; McGing 1986, 131; Arslan 2007, 240-247.

¹⁵⁶ Bk. Plut. *Sull.* 26; 1; 27. 1; App. *Mithr.* 56; 62; Gran. Lic. *Ann.* XXXV. 26; De Souza 1999, 119-120; 122.

¹⁵⁷ Bk. *MRR* II. 58; 61; III. 121; 123; Greenidge-Clay 1960, 192; Callatay 1997, 330; Brennan 2000, 556-557.

¹⁵⁸ App. *Mithr.* 51; Keaveney 2005, 96-101.

¹⁵⁹ Bk. Brennan 2000, 556-557. Bu nedenle Murena M.Ö. 82 yılında, Dardanos Barışı’na aykırı olarak Mithridates’e saldırdığında Murena’nın konumunu tam olarak bilemeyen kral, onu hem Senatus’a hem de bizzat Sulla’ya şikayet etmişti (bk. App. *Mithr.* 65).

¹⁶⁰ Bk. Keaveney 1984, 118-119; Keaveney 1992, 29; Keaveney 2005, 97. Antik yazarlardan Memnon’un eserinde (36. 1) Murena’nın Senatus tarafından atandığının belirtilmesi açıkça yanlıştır (bk. Brennan 2000, 877, dn. 245).

sorumluluğuna getirilmiştir¹⁶¹. Hatta bu topraklara Karia Bölgesi de eklenmiştir¹⁶².

Roma'nın Anadolu'daki tüm topraklarının başında olan Murena için öncelikli olarak ilgilenilmesi gereken konu, I. Mithridates Savaşı sırasında etkilerini arttıran korsanlara karşı mücadele idi¹⁶³. Ancak donanma Sulla tarafından İtalya'ya götürüldüğü için onun yeni bir donanma toplaması gerekiyordu. Murena'nın korsanlar ile savaşmak üzere oluşturduğu yeni donanma için öncelikle eyalet kentlerinden gemi sağlama yoluna gittiği görülmektedir. Cicero'nun belirttiğine göre Murena, korsanlarla savaşmak için hazırlanan donanma için Sulla'nın savaş tazminatı olarak eyalet kentlerine bölüştürmüş olduğu vergiye karşılık olarak Miletos kentinden on gemi talep etmişti¹⁶⁴. Ancak Murena sadece eyalet kentlerinden değil Roma'nın bölgedeki müttefiklerinden de gemi toplamıştı. Bu amaçla görevlendirmiş olduğu *legatus*'u A. Terentius Varro'nun Rhodos¹⁶⁵ ve Delos¹⁶⁶ yazıtları ile büyük olasılıkla Khalkedon'a ait olup Kos'lu gemi mürettebatının kendisini onurlandırdığı bir yazıtta¹⁶⁷ adının geçmesi, onun bu bölgelerdeki gemi toplama faaliyetiyle ilişkilendirilmektedir¹⁶⁸. Hatta Kos'lu gemi mürettebatının Varro'yu onurlandırdığı Khalkedon yazıtı, onun Bithynia Krallığı'ndan dahi korsanlar ile savaşmak için gemi talep etmiş olabileceğini akla getirmektedir¹⁶⁹. Sadece Miletos kentinden on gemi temin edildiğine göre gerek eyalet kentlerinden gerekse Ege adalarına kadar uzanan bir bölgeden toplanan gemilerle Murena'nın emrinde güçlü bir donanma olmalıdır¹⁷⁰. Buna rağmen Appianos, Murena'nın korsanlara karşı düzenlemiş olduğu seferin çok da etkili olmadığını belirtmektedir¹⁷¹.

Murena, korsanlara karşı savaştığı M.Ö. 84 yılında, ayrıca iç kesimlerdeki Kibyris Bölgesi'nin tyranına karşı bir sefer düzenleyip Kibyris kentini eyalet sınırlarına katıp tyranlığa bağlı diğer üç kenti de (Boubon, Balboura ve Oinoanda) Lykia Birliği'ne bırakmıştı¹⁷². Murena'nın bu seferinin de korsanlıkla ilgili olduğu ve bu seferin kıyıdaki korsanlığa verilen iç kesimlerdeki desteği kesmek için düzenlendiği düşünülebilir¹⁷³. Murena'nın geri kalan zamanını M.Ö. 83 yılından M.Ö. 81 yılına

¹⁶¹ Sherwin-White 1976, 10; Ferrary 2000, 181; Dmitriev 2005, 92-93. Krş. Sherwin-White 1984, 152-153; Freeman 1986, 266; 271.

¹⁶² Sherwin-White 1984, 89-90; Ferrary 2001, 100; 105; Dmitriev 2005, 103-115; Daubner 2006, 202.

¹⁶³ Bk. Magie 1950, 240-241; Bulin 1983, 73; Liebmann-Frankfort 1969a, 198-200; Pohl 1993, 258-259. Kallet-Marx 1995, 274-275; Callataÿ 1997, 331; De Souza 1999, 121-123; Feld 2005, 65.

¹⁶⁴ Cic. *Verr.* II. 1. 89-90.

¹⁶⁵ *IGR* I. 745, ll. 9-10: ποτὶ Αὔλον Τερέντιον Αὔλου <v>ἰὸν Οὐάρρων[α] | πρεσβευτᾶν Ῥωμαίων.

¹⁶⁶ *LDelos* 1698, I. 1: A. *Terentium* A. f. *Varro[nem legatum]*; I. 3: [Α]ὔλον Τερέντιον Αὔλου υἱὸν Οὐ[άρρων]α πρεσβευτῆν].

¹⁶⁷ Bk. *IvKalchedon* 15, ll. 1-4: Κωῖων | ἀγ[ουμ]έ[ι]ου τοῦ στόλου παντὸς Αὔλου Τερε[ν]τίου Αὔ[λ]ου υἱοῦ Οὐάρρωνος | πρεσβευτᾶ. *IG* XII. 8. 260 = *IGR* I. 843: Yazıt bu *corpus*larda Samothrake'ye ait olarak gösterilmektedir.

¹⁶⁸ *MRR* II. 72; Rostovtzeff 1941, 948-949; 1562, dn. 22; Magie 1950, 238; 1118-1119, dn. 20; Pohl 1993, 259, dn. 210; De Souza 1999, 122; Callataÿ 1997, 331; Sherwin-White 1984, 154.

¹⁶⁹ Bk. *IvKalchedon* 15; Rostovtzeff 1941, 948-949; 1562-1563, dn. 22; 24; Magie 1950, 249; 1118-1119, dn. 20; 1125-1126, dn. 42; Sherwin-White 1984, 154, dn. 21.

¹⁷⁰ Magie 1950, 241; Pohl 1993, 259.

¹⁷¹ App. *Mithr.* 93.

¹⁷² Strab. XIII. 4. 17; Ormerod 1924, 213-214; Magie 1950, 241-242; Bulin 1983, 73; Liebmann-Frankfort 1969a, 197-200; Sherwin-White 1984, 152; Kolb 2002, 210; Feld 2005, 65; Arslan 2007, 271.

¹⁷³ Ormerod 1924, 213-214; Magie 1950, 241-242; 1123, dn. 31; Broughton 1959, 522; Liebmann-Frankfort 1969a, 197-200; Sherwin-White 1984, 152; Callataÿ 1997, 331.

kadar Mithridates'e karşı yeni bir sefer düzenlemekle geçirmiş olduğu göz önüne alındığında onun oldukça kısa soluklu olan bu seferi yine de Hellen kentlerinde yankı bulmuştu¹⁷⁴. Kaunos kentinin Murena adına bir atlı heykel yaptırarak, heykele ait yazıtta onu kurtarıcı ve hayırsever olarak onurlandırmasının Murena'nın korsanlara karşı giriştiği seferiyle ilgili olduğu düşünülmektedir¹⁷⁵. Yine Peloponnesos'taki Messene kentinin Murena'yı onurlandırması eğer korsanlık seferi ile ilgili ise bu seferin sadece Anadolu'nun güney kıyıları ile sınırlı olmayıp Ege Denizi'ne kadar uzandığını göstermesi bakımından oldukça önemlidir¹⁷⁶.

M.Ö. 81 yılına gelindiğinde Mithridates'e karşı sefer düzenleyen Murena geri çağırıldığında, Anadolu'daki olağanüstü durum ortadan kalmıştı¹⁷⁷. Dolayısıyla I. Mithridates Savaşı'ndan önceki duruma dönülerek M.Ö 80 yılında Roma'dan Anadolu'ya gönderilen iki validen biri, *Cilicia* Eyaleti'ne atanan, M.Ö. 81 yılı *praetor*'larından Gnaeus Cornelius Dolabella idi¹⁷⁸. M.Ö 80 yılında *provincia*'sına ulaşan Dolabella'nın sonraki iki yıl boyunca başlıca görevi, başında bulunduğu eyaletin varoluş amacına uygun olarak Anadolu'nun güney kıyılarındaki korsanlığa karşı savaşmaktı¹⁷⁹. Emrinde bir ordu bulunan Dolabella görevinin başlarından itibaren bazı askeri harekâtlarda bulunmuş olmalıdır ki, onun *proquaestor*'u Gnaeus Malleolus eyalete varınca muhtemelen bir çatışma esnasında hayatını kaybetmiş, yerine Dolabella tarafından *legatus*'larından Gaius Verres *proquaestor* yetkili *legatus* (*legatus pro quaestore*) olarak atanmıştı¹⁸⁰. Dolabella ve Verres'in görevleri sırasında *Cilicia* Eyaleti'nde yaptıklarını, daha sonra Verres'e karşı davacı olan Cicero'nun, onların yolsuzluklarını delilleri ile ortaya koyduğu iki söyleviden (*in Verrem* I-II) öğrenmekteyiz. Cicero'nun bu eserindeki ifadelerde konumuz açısından iki önemli husus göze çarpmaktadır. Birincisi Dolabella açıkça emrindeki orduyla korsanlara karşı savaşmaktaydı¹⁸¹. İkincisi, Verres'in görevi, yukarıdaki satırlarda belirtilen Murena'nın *legatus*'u Varro örneğinde olduğu gibi, bölgedeki Roma müttefiklerinden gemi toplayarak korsanlara karşı savaşacak donanmayı meydana getirmektir¹⁸². Verres, bu amaçla gerek kendi eyaletinde ve eyalete komşu

¹⁷⁴ II. Mithridates Savaşı için bk. Magie 1950, 243-245; Broughton 1959, 525-526; Greenidge-Clay 1960, 196; 224; Sherwin-White 1984, 149-152; McGing 1986, 132-135; Callataÿ 1997, 330-334; Arslan 2007, 267-284. Murena, Senatus'tan yetki almadan *provincia*'sının dışında askeri bir harekâta girişerek açıkça *Lex de Provinciis Praetoriis*'te atıfta bulunulan *Lex Porcia*'yı çiğnemiş oluyordu (bk. *IvKnidos* 31 = Hassal *et al.* 1974, 200-209 = Crawford 1996, 238-257 no. 12, *Knidos* III. ll. 1-15; Pohl 1993, 259; Kallet-Marx 1995, 234; Lintott 1976, 81; Crawford 1996, 260; Daubner 2006, 241-246; Giovannini 2008, 102; Richardson 2008, 40-41).

¹⁷⁵ Bernhardt 1972, 117, no. 1; 118-120; McGing 1986, 133, dn. 9; Pohl 1993, 259, dn. 210; Kallet-Marx 1995, 274-275, dn. 57; Callataÿ 1997, 331; Arslan 2003a, 98-99; Arslan 2007, 269-271.

¹⁷⁶ *IG V. 1.* 1454; Pohl 1993, 259, dn. 210; Kallet-Marx 1995, 274-275, dn. 57.

¹⁷⁷ Bk. *MRR* II. 77; Magie 1950, 245; Greenidge-Clay 1960, 224; Callataÿ 1997, 334; Arslan 2007, 281-284.

¹⁷⁸ Bk. *Cic. Verr.* II. 1. 44; *MRR* II. 80; Jashemski 1950, 68; 147; Sherwin-White 1976, 10; Pohl 1993, 260; Callataÿ 1997; Brennan 2000, 557; 571.

¹⁷⁹ Liebmann-Frankfort 1969b, 451-453; Sherwin-White 1976, 5; Sherwin-White 1984, 153-154; Freeman 1986, 259-260; Keaveney 1992, 186; Pohl 1993, 260, dn. 214; Brennan 2000, 571-572; Dmitriev 2005, 98; Arslan 2007, 292. Krş. Ormerod 1924, 214; Magie 1950, 286; De Souza 1999, 124.

¹⁸⁰ *Cic. Verr.* I. 11; II. 1. 41; 77; *MRR* II. 80-81; Brennan 2000, 571.

¹⁸¹ *Cic. Verr.* II. 1. 73; 89-90; 154. Krş. I. 11; II. 1. 41; Plutarkhos'ta (*Lys-Sull.* 2. 4) geçen Dolabella'nın donanma komutanlığına ilişkin ifade, eğer onun *Cilicia* valiliğine gönderme yapıyorsa, Cicero'daki bu kanıtları desteklemektedir (bk. Brennan 2000, 572).

¹⁸² Liebmann-Frankfort 1969b, 452-453; Sherwin-White 1984, 153-154; Dmitriev 2005, 98. Krş. Freeman 1986, 259-260. Verres bu yetkisini açıkça, korsanlığa karşı mücadelede Roma'nın bölgedeki müttefiklerinden destek

bölgelerde, gerek Asia Eyaleti kentlerinde gerekse Bithynia ve Trakya kralları nezdinde faaliyette bulunmuştu¹⁸³.

Verres'in bu kent ve bölgelerde bulunma amacının korsanlar ile savaşmak üzere bir donanma oluşturmak olduğu, özellikle onun Miletos ve Myndos'taki faaliyetlerinde oldukça açıktır. Cicero'nun aktardığına göre Verres, Murena'nın korsanlara karşı savaşmak üzere Miletos kentinden talep ettiği on gemiden birini kendisine Myndos'a kadar eşlik etmesi için yanına almış, sonra da bu gemiyi Myndos'ta satıp parasını zimmetine geçirmişti¹⁸⁴. Cicero, konuşmasına retorik bir hava da katarak, Myndos'taki skandalı şu sözler ile özetlemekteydi: "korsanlara karşı toplanmış olan bu donanma için, Gaius Verres'in bizzat kendisi aşâğılık bir korsan idi"¹⁸⁵. Görüldüğü üzere Dolabella ve bilhassa Verres'in asıl amacı korsanlıkla mücadele etmekten ziyade kişisel zenginliklerini arttırmaktı. Bu amaçla iki yıllık görev süreleri boyunca eyaletlerinde ve çevre bölgelerde her çeşit yolsuzluğu yapmaktan çekinmeyen bu iki Romalı magistrattan; Dolabella görevinden döndükten hemen sonra, Verres ise yaklaşık on yıl sonra, Sicilya'daki görevinin ardından, yargılanıp suçlu bulunmuş; ağır para cezalarına çarptırılarak Roma'dan sürgün edilmişlerdir¹⁸⁶. Dolayısıyla Dolabella'nın valilik döneminin Roma adına bölgedeki korsanlığın engellenmesi açısından çok da verimli bir dönem olduğu söylenemez¹⁸⁷.

Bu noktada birçok antik yazar tarafından değinilen Caesar'ın gençliğinde korsanlar tarafından kaçırılması konusu ele alınabilir. Antik edebi kaynaklardaki ifadelerle göre; bir Sulla karşıtı olarak onun Roma'ya egemen olmasının ardından Doğu'ya kaçan genç Caesar, retorik eğitimi aldığı Rhodos'tan Anadolu'ya seyahat ederken Pharmakousa Adası yakınlarında korsanlar tarafından yakalanmış, kendisi için istenen fidyenin iki katını korsanlara verdikten sonra Miletos'tan gemi temin ederek kendini yakalayan korsanları ele geçirip Pergamon'da çarmıha germişti¹⁸⁸. Plutarkhos ve Polyainos Caesar'ı kaçırınların Kilikia'lı korsanlar olduklarını açıkça belirtmektedirler¹⁸⁹. Bu kaçırılma olayının tarihi hakkında antik kaynaklardaki çelişkili ifadeler modern araştırmacıları da çeşitli öneriler ileri sürmeye sevk etmiştir. Birçok araştırmacı genellikle M.Ö. 74 tarihi civarlarını kabul etme eğiliminde olmakla birlikte¹⁹⁰, bu konuda bilgi veren antik kaynaklardaki ifadeleri derinlemesine analiz eden L.-M. Günther, oldukça makul gerekçelerle Caesar'ın kaçırılması

talep eden *Lex de Provinciis Praetoriis*'ten almaktaydı (bk. *IvKnidos* 31 = Hassal *et al.* 1974, 200-209 = Crawford 1996, 238-257 no. 12, *Knidos* III. II. 16-21).

¹⁸³ Cic. *Verr.* II. Pamphylia: 1. 60; 93; 95; 154 ve 3, 6; Aspendos: 1. 53; Perge: 1. 54; 4. 71; 5. 185; Lykia: 1. 95; Atina: 1. 45; 4. 71; 5. 184; Delos: 1. 46-48; 4. 71; 5. 185; Khios: 1. 49; 5. 185; Samos: 1. 50; 4. 71; 5. 184; Erythrai, Halikarnassos, Tenedos: 1. 49. Lampsakos: 1. 63. Miletos, Myndos: 1. 86. Bithynia kralı Nikomedes ve Trakya kralı Sadala: 1. 63.

¹⁸⁴ Cic. *Verr.* II. 1. 86-90.

¹⁸⁵ Cic. *Verr.* II. 1. 90: ... *C. Verrem, in ea classe quae contra piratas aedificata sit, piratam ipsum consceleratum fuisse.*

¹⁸⁶ Dolabella (M.Ö. 78): Alexander 1990, 69, no. 135; Kelly 2006, 186-187, no. 33; Verres (M.Ö. 70): Alexander 1990, 88-90, no. 177; Kelly 2006, 189, no. 36.

¹⁸⁷ Magie 1950, 286; Arena 2005, 76.

¹⁸⁸ Plut. *Caes.* 1. 8-2. 7; Suet. *Iul.* 4. 1-2; Vell. II. 41. 3-42. 3; Polyain. *Strat.* VIII. 23. 1; Val. Max. VI. 9. 15; Ps. Aur. *Vic. de Vir. ill.* 78, 3; Günther 1999, 321-331; Osgood 2010, 319-321.

¹⁸⁹ Plut. *Caes.* 2. 2: ἐν ἀνθρώποις φονικωτάτοις Κιλικίῃ; Polyain. *Strat.* VIII. 23. 1: ὑπὸ Ἀρηστῶν ἤλω Κιλικίων.

¹⁹⁰ Caesar'ın korsanlar tarafından kaçırılması ve bu olayın kronolojisi konusunda modern araştırmacılar arasındaki görüşlerin genel bir değerlendirmesi için bk. Osgood 2010, 322-323; 334-336.

olayının M.Ö. 81-78 yılları dolaylarında gerçekleşmiş olabileceğini öne sürmektedir¹⁹¹.

Caesar'ın Kilikia'lı korsanlar tarafından kaçırılması olayının tarihlenmesine konumuz açısından bakacak olursak, bu olay için önerilen tarihlerden M.Ö. 81-78 yıllarının daha uygun olduğu görülmektedir. Yukarıdaki satırlarda belirtildiği üzere I. Mithridates Savaşı'nın başlamasını izleyen süreçte Roma'nın Anadolu'nun güney kıyılarındaki korsanlık ile mücadelesi istenen sonuçları vermekten uzaktı. Çünkü I. Mithridates Savaşı sırasında Sulla ve donanma komutanı Lucullus'un öncelikli hedefi, Roma'nın Anadolu'daki topraklarını kralın elinden geri almaktı. Ardından Murena'nın ve donanma komutanı Varro'nun korsanlara karşı bazı girişimleri olsa da Murena, görev süresinin büyük kısmında Mithridates'e karşı yürüttüğü askeri harekât ile ilgilenmişti. Murena'nın ardından *Cilicia* Eyaleti'ne atanan vali Dolabella ve korsanlara karşı donanma oluşturmakla görevlendirdiği *legatus*'u Verres'in ise asıl amaçları şahsi servetlerini arttırmaktı. Bu bakımdan I. Mithridates Savaşı'nın başlamasından itibaren yaklaşık on yıldır başıboş kalan Anadolu'nun güney kıyılarındaki korsanların M.Ö. 80'lerin sonunda / 70'lerin başında Caesar'ın kaçırılması olayında görüldüğü üzere faaliyet alanlarını Ege adalarına kadar genişletmiş olmaları hiç de olanaksız değildir. Gelecek satırlarda ele alınacağı üzere M.Ö. 74 yılına gelindiğinde *Cilicia* valisi P. Servilius Vatia Isauricus'un Anadolu'nun güney kıyılarındaki korsanlık ile beş yıldır etkin olarak mücadele ediyor olması Caesar'ın kaçırılması olayının bu tarihte gerçekleşme olasılığını düşürmektedir¹⁹². Dolayısıyla M.Ö. 81-78 yılları aşağı yukarı Dolabella'nın *Cilicia* valiliği dönemine denk gelmesi ve korsanlara karşı donanma oluşturmakla görevli Verres'in yaptıkları göz önüne alındığında Caesar'ın korsanlar tarafından kaçırılmasının bu dönemde gerçekleşmiş olduğu görüşü oldukça akla yatkındır¹⁹³.

M.Ö. 89 yılında başlayan I. Mithridates Savaşı'nı izleyen dönemde *provincia*'sı *Cilicia* olan Romalı komutanlar tarafından Anadolu'nun güney kıyılarındaki korsanlığa karşı etkin bir mücadeleye girişilmediğinden Caesar'ın kaçırılması örneğinde görüldüğü üzere korsanlar etkilerini Ege adalarında kadar genişletmişlerdi¹⁹⁴. Hatta antik yazarlardan Florus'un belirttiğine göre Kilikia'lı korsanlar bu dönemde Kyrene, Girit ve Peloponnesos'a kadar uzanan bir bölgede faaliyet göstermektedirler¹⁹⁵. I. Mithridates savaşıdan itibaren korsanlığın Doğu Akdeniz'de oldukça yaygın bir hal alması üzerine Roma Senatus'u kararlı bir adım atarak M.Ö. 79 yılı *consul*'larından Publius Servilius Vatia'yı *Cilicia* valisi olarak atayıp, Anadolu'nun güney kıyılarındaki korsanlığa karşı mücadele etmek üzere görevlendirdi¹⁹⁶. Mevcut *Cilicia* valisi Dolabella ve *legatus*'u Verres'in aksine, dürüst bir devlet adamı ve iyi bir asker olarak bilinen Servilius'un *consul*'luk görevinin hemen ardından emrine bir ordu verilerek *Cilicia*'ya gönderilmesi Senatus'un bu konuda ne kadar kararlı olduğunun açık kanıtıdır¹⁹⁷. Eldeki veriler Anadolu'daki birlikleri de ordusuna katınca, beş

¹⁹¹ Bk. Günther 1999, 330-336.

¹⁹² Bk. *MRR* II. 87; 90-91; 94; 99; 105.

¹⁹³ Krş. Günther 1999, 331, dn. 28; ayrıca bk. *MRR* II. 78.

¹⁹⁴ Krş. Plut. *Caes.* 2. 2; Polyain. *Strat.* VIII. 23. 1.

¹⁹⁵ Flor. *Epit.* I. 41. 1-3. Krş. App. *Mithr.* 93.

¹⁹⁶ Bk. Fest. *Brev.* XI. 1; Liv. *Perioch.* 90; 93; Eutr. VI. 3. 1; Oros. *Hist.* V. 23; *MRR* II. 82; 87; Cic. *Verr.* II. 5. 79; App. *Mithr.* 93; Magie 1950, 287; Pohl 1993, 260; Dmitriev 2005, 98-99; Feld 2005, 66; Arslan 2007, 294.

¹⁹⁷ Cicero, Servilius'un bölgede Roma hazinesi adına ele geçirdiği ganimetleri Verres'in bölgeden toplayıp kendi zimmetine geçirdiği mallardan daha büyük bir titizlikle kayıt altına almış olduğunu belirterek, Verres ile Servilius arasındaki ahlaki zıtlığı çok net bir şekilde ifade etmektedir (bk. *Verr.* II. 1. 56-57; ayrıca bk. Magie 1950, 287, 1167, no. 17; Pohl 1993, 260).

lejiyondan oluşan güçlü bir kara ordusu bulunan Servilius'un donanmasının da bulunduğunu göstermektedir¹⁹⁸. 5 yıl boyunca *Cilicia*'da kaldığı bilenen Servilius Vatia, M.Ö. 78 yılını seferinin hazırlıklarıyla geçirmiş, takip eden iki yılda ise denizde ve eyaletinin batı kıyılarındaki korsanlar ile mücadele etmişti¹⁹⁹.

Ordusuyla karadan, donanmasıyla denizden bir harekât yürüttüğü anlaşılan Servilius, Attaleia'nın batısından itibaren güney kıyıları boyunca ilerleyerek Zeniketes adlı bir korsan şefinin hâkimiyetindeki Phaselis ve Olympos kentleri ile Korykos adlı yerleşmeyi ele geçirmişti²⁰⁰. Korsanların karadaki sığınaklarının yerle bir edildiği bu askeri harekât sırasında denizde de kanlı çatışmalar gerçekleşmişti²⁰¹. Miletos kentinden gemi toplayarak korsanların elinden kurtulmuş olan genç Caesar'ın daha sonra Asia valisi Minucius Thermus adına bir donanma hazırladığı²⁰² göz önüne alındığında Publius Servilius'un komutası altında da savaşmış olduğu bilinen Caesar'ın bu deniz çatışmalarında yer aldığı düşünülebilir²⁰³. Servilius'un bu donanması önceki dönemlerde olduğu gibi Rhodos ve Roma'nın bölgedeki diğer müttefiklerinden temin edilmiş olmalıdır²⁰⁴. Ksanthos kentinde ele geçen Lykia Birliği'nin donanma komutanı Aikhmon'un Khelidonia burnu yakınlarında korsanlara karşı yapılan savaşta elde ettiği başarılarının onurlandırıldığı yazıtlar, eğer Servilius'un bu seferi ile ilişkili ise, Lykia Birliği'nin Roma'nın müttefiki olarak bu sefere verdiği desteği göstermektedirler²⁰⁵. Servilius'un ele geçirdiği bir diğer korsan şefi olan Nikon'un, Zeniketes ile bağlantısı olup olmadığı bilinmese de onun gibi daha birçok korsan şefinin Servilius'un bu seferinde yakalandığı anlaşılmaktadır²⁰⁶.

Cicero'nun Olympos ile Attaleia arazilerinin Servilius Vatia tarafından kamu malı haline getirildiğini belirtmesi ve sözü edilen kentlerin Lykia kentleri olarak tanımlanmaları ilk bakışta bu bölgenin ilk kez Servilius tarafından *Cilicia* eyaletine dâhil edilmiş olduğunu akla getirirse de eldeki veriler durumun böyle olmadığını göstermektedir. Öncelikle belirtmek gerekir ki bu yerleşmelerin Lykia ve Lykialılar ile siyasal ve sosyal bağları olsa da buldukları bölge coğrafi olarak Lykia'nın dışındaydı²⁰⁷. Böylece Apameia Anlaşması'nda Lykia Bölgesi Rhodos'a bırakılırken Khelidonia

¹⁹⁸ Bk. Sherwin-White 1984, 157, dn. 33; Pohl 1993, 262, dn. 221; De Souza 1999, 128; Arslan 2007, 295.

¹⁹⁹ Bk. Cic. *Verr.* II. 3. 211; Ormerod 1924, 214-219; Callataÿ 1997, 339; De Souza 1999, 128; Feld 2005, 66.

²⁰⁰ Strab. XIV. 5. 7; 3. 8; Cic. *Verr.* II. 1. 56-57; Sall. *Hist.* I. 127-132; Eutr. VI. 3. 1; Oros. *Hist.* V. 22-23; Schol. Bob. *Verr. II Lib.* I. 56; Ormerod 1924, 216-217; Magie 1950, 287-288; 1168-1169, no. 19; De Souza 1999, 129-130; Feld 2005, 67-68; Arslan 2007, 296-297. Olympos ile Korykos'un konumları ve bu iki yerleşmenin birbirleriyle ilişkileri için bk. Adak 2004, 27-43.

²⁰¹ Flor. *Epit.* I. 41. 4-5; Strab. XIV. 3. 3. Krş. Cic. *Verr.* II. 5. 66; Magie 1950, 287, 1167, no. 17; Feld 2005, 67.

²⁰² Suet. *Iul.* 2. 1; *MRR* II. 81; Brennan 2000, 557.

²⁰³ Bk. Suet. *Iul.* 3. 1; Magie 1950, 287; Günther 1999, 330-331; 337, dn. 42.

²⁰⁴ Pohl 1993, 262; De Souza 1999, 128; Dmitriev (2005, 99, dn. 146) tarafından Servilius Vatia'nın Korinthos'ta bulunup Rhodos ve Byzantion'dan gemi talep etmesi hakkında sunulan kanıtlar açıkça Marcus Antonius'un M.Ö. 102 yılındaki seferi ile ilgilidir.

²⁰⁵ Bk. *OGIS* 552-554 = *IGR* III. 607 A-B; 620; Rostovtzeff 1941, 949-951; Magie 1950, 287; 1167-1168, dn. 18; Pohl 1993, 262-263, dn. 225; De Souza 1999, 137-139. Bu yazıtların ve Lykia Birliği'nin Roma'ya verdiği desteğin I. Mithridates Savaşı dönemine tarihlenmesi için bk. Arslan 2003a, 95-97.

²⁰⁶ Cic. *Verr.* II. 5. 66; 79; Feld 2005, 67.

²⁰⁷ Siyasal (Olympos'un Lykia birliğine üye olması): Strab. XIV. 3. 3; Magie 1950, 288; Kolb 2002, 209-210; Arena 2005, 103. Özer 2013, 215-216. Sosyal (bölge kentlerindeki halkın Lykialı olması): Cic. *Verr.* II. 4. 21; Cicero, (*Verr.* II. 1. 95) belki de Verres'in Lykia'ya verdiği zararlardan söz ederken, onun görevli olduğu eyalet (yani *Cilicia*) içerisinde (bk. *Verr.* II. 1. 56) olan bu kentleri kastetmekteydi (krş. Dmitriev 2005, 96-97, dn. 133;

Burnu'nun doğusuna düşen Olympos ve Phaselis öyle görünüyor ki Pamphylia Bölgesi'ne hakim olan Pergamon kralı II. Attalos'un egemenliğine girmişti²⁰⁸. Dolayısıyla bu yerleşmeler Attalos'un mirası ile birlikte tüm Pamphylia Bölgesi gibi Asia Eyaleti sınırlarına dahil olmuşlardı²⁰⁹. Bu kentlerin bulunduğu bölgenin eyaletin kuruluşundan itibaren Roma egemenliğine girdiğinin en net kanıtı, eyaletin kuruluş yıllarına tarihlenen Asia Eyaleti Gümrük Yasası'nda Romalı vergi tahsildarları olan *publicanus*ların gümrük istasyonu kurdukları limanlar arasında Phaselis'in de geçmesidir²¹⁰. Bu durumda Zeniketes'in hâkimiyetindeki kentlerin Asia Eyaleti'nin kuruluşunda şüphesiz eyalet sınırları içerisinde kalmış olduğu ve M.Ö. 100 yılına ait *Lex de Provinciis Praetoriis* ile tüm Pamphylia kentleri ile birlikte *Cilicia* Eyaleti sınırlarına girdikleri görülmektedir²¹¹. Ayrıca Cicero, Olympos kentinden söz ederken kentin bulunduğu bölgenin daha önce *legatus* olarak Verres'in sorumluluk alanında olduğuna dair ifadeler kullanmaktadır²¹².

Bu durumda I. Mithridates Savaşı'nda kralın bölgedeki korsanlığı desteklemesi nedeniyle bu kentlerin korsanların eline geçmiş olduğu anlaşılmaktadır. Cicero, açıkça aslında halkı Lykialı olan Phaselis kentinin, stratejik konumu gereği sıkça Kilikia'lı korsanların burayı üs olarak kullanması sonucunda zamanla onların kontrolüne geçtiğini ifade eder²¹³. Savaşın ardından Murena ve Dolabella'nın bölgedeki korsanlığa karşı etkin olarak mücadele etmedikleri göz önüne alındığında, *provincia Cilicia* içinde olsalar da korsanların kontrolüne geçen bu kentlerin korsanlardan temizlenerek Servilius tarafından bölgede yeniden Roma egemenliğinin tesis edildiği görülmektedir²¹⁴. Cicero'nun sözünü ettiği Olympos, Phaselis ve Attaleia'da kamu malı (*ager publicus*) yapılan araziler ise Strabon tarafından Olympos, Phaselis ve Korykos'un yanı sıra Pamphylia'nın birçok yerinde bulunduğu belirtilen Zeniketes'e ait araziler olmalıdır²¹⁵. Servilius Vatia bu kara ve deniz harekâtından sonra Isauria olarak bilinen, Lykaonia ile Dağlık Kilikia arasındaki bölgeye yöneldi²¹⁶. Buradaki bölgede Eski ve Yeni Isaura adlı iki kenti ele geçiren Servilius, bu seferindeki

Crawford 1996, 258; Kolb 2002, 210). Coğrafi (bölgenin Lykia sınırı olan Khelidonia burnunun doğusunda yani dışında olması): Strab. XIV. 3. 8; Magie 1950, 520.

²⁰⁸ Krş. Polyb. XXI. 45. 11; Liv. XXVIII. 39. 17; Strab. XIV. 4. 1; Hopp 1977, 103-105; McShane 1964, 188; Cohen 1995, 55. Krş. Mitchell 2008, 188-192. Ayrıca eğer Strabon ve Stephanos Byzantios tarafından sözü edilen Korykos, Pamphylia'da değil ise II. Attalos tarafından tahkim edilen yerleşme Olympos yakınlarındaki Korykos olmalıdır (krş. Adak, 2004, 27-43; Cohen 2005, 337-338; Arslan-Tüner-Önen 2011, 198).

²⁰⁹ Bk. Nollé 1993, 68-69; 497, no. 175; Ferrary 2000, 169; Mitchell 1999, 19; Daubner 2006, 198-199; Mitchell 2008, 188-192; krş. Liebmann-Frankfort 1969a, 206; Sherwin-White 1976, 3; 10; Kolb 2002, 209-210.

²¹⁰ Bk. Cottier *et al.* 2008, 36, l. 26: [... Ἀτταλείαι, Ἀσπένδωι, Πέρρηι, Μαγύδωι, Φασιλίδι, Σίδηι Κορυφῆι; ayrıca bk. Mitchell 2008, 188. Lykia kentleri açıkça bu kentler arasında yer almamaktadır (bk. Kolb 2002, 209; Mitchell 2008, 188).

²¹¹ Bk. Kolb 2002, 210; Mitchell 2008, 188-192; krş. Sherwin-White 1976, 10. Zeniketes'in hâkimiyetindeki bölgelerin daha önce Roma eyaleti sınırları içerisinde bulunmayıp, Servilius Isauricus'un seferinin ardından *Cilicia* Eyaleti'ne dahil edildiği görüşü için, bk. Magie 1950, 288; Liebmann-Frankfort 1969a, 205-206; Feld 2005, 67-68. Özer 2013, 217. Krş. Arslan 2003a, 104; Adak 2004, 40-41.

²¹² Bk. Cic. *Verr.* II. 1. 56.

²¹³ Cic. *Verr.* II. 4. 21. Belki bu kente Olympos ile birlikte hakim olan Zeniketes de Kilikia kökenliydi (bk. Ormerod 1924, 216; De Souza 1999, 129-130; 137).

²¹⁴ Kolb 2002, 210.

²¹⁵ Cic. *leg. agr.* I. 5; II. 50. Bu araziler muhtemelen Zeniketes'in şahsi mülküydü (bk. Strab. XIV. 5. 7).

²¹⁶ Servilius Vatia'nın Isauria seferi için bk. Ormerod 1924, 217-219; Magie 1950, 288-290; Liebmann-Frankfort 1969a, 206-208; Sherwin-White 1984, 155-157; Feld 2005, 68-72; Arslan 2007, 297-300.

başarılarından dolayı Isauricus *cognomen*ini aldı²¹⁷. Servilius Isauricus'un bu seferi antik yazarlardan Festus'ta da geçtiği üzere Kilikia'lı korsanlar ile işbirliği içerisinde olduğu bilinen bölge halkına yönelik olup, amacı denizlerdeki korsanlığın iç kesimlerdeki desteğini kırmaktı²¹⁸.

Servilius Isauricus'un görevi sona erdiğinde Anadolu'nun güney kıyılarındaki korsanlık Roma için bir tehdit olmaya devam ediyordu ki M.Ö. 75 yılı *consul*'lerinden L. Octavius M.Ö. 74 yılı için *Cilicia* valisi olarak atandı²¹⁹. M.Ö. 74 yılının *praetor*'larından, Anadolu'nun güney kıyılarındaki korsanlığa karşı Roma adına ilk kez savaşan Marcus Antonius'un sonradan Creticus *cognomen*'ini alacak olan aynı adlı oğlunun Senatus tarafından korsanlara karşı olağanüstü yetkiler verilerek *proconsul* rütbesiyle görevlendirmesi Senatus'un korsanlık ile mücadelesindeki ciddiyetini gösterir²²⁰. Fakat L. Octavius ya yolda ya da *Cilicia*'ya ulaşır ulaşmaz, korsanlara karşı bir faaliyet göstermeden hayatını kaybetti²²¹. Octavius'un ölüm haberi Roma'ya ulaşınca o yılın *consul*'lerinden L. Licinius Lucullus, Mithridates'e karşı yapılması planlanan savaşın komutanlığını ele geçirmek için çeşitli entrikalarla Octavius'tan boşalan *Cilicia* valiliğine atanmayı sağladı²²². Daha sonra Mithridates'e karşı düzenlenecek seferin de komutanlığına getirilen Lucullus'a Asia Eyaleti de bağlanınca Murena döneminde olduğu gibi Asia ve *Cilicia* eyaletleri birleşerek yeniden tek bir Romalı magistratın komutasına girmiş oluyordu²²³. Servilius Isauricus'un *Cilicia*'da bırakmış olduğu lejyonları²²⁴ da ordusuna katan Lucullus, Mithridates'e karşı gerçekleştirdiği askeri harekâtlarda M.Ö. 67 yılına kadar yaklaşık 7 sene boyunca *provincia*'sına dâhil olan *Cilicia*'ya hiç ayak basmadı²²⁵.

Böylece Anadolu'nun güney kıyılarında Roma askeri varlığı ortadan kalkmış, Servilius Isauricus'un bölgede korsanlığın önlenmesine dair kazanımlarının pek bir anlamı kalmamıştı. M.Ö. 74 yılında başlayan III. Mithridates Savaşı sırasında kralın ilk savaşta olduğu gibi Anadolu'nun güney kıyılarındaki korsanlar ile işbirliği içerisinde olduğu görülmektedir²²⁶. Kilikia'lı korsanlardan oluşan bir donanma ve askeri birlik Pontos kralı Mithridates'in Romalılara karşı Karadeniz'deki mücade-

²¹⁷ Bk. *MRR* II. 99; Pohl 1993, 260; De Souza 1999, 128.

²¹⁸ Bk. *Fest. Brev.* XII. 3; krş. *Strab.* XII. 6. 2; XIV. 3. 3. Ancak Servilius Isauricus'un kıyı bölgesinde aktif olduğu yıllarda Pontos kralı VI. Mithridates'in damadı Armenia kralı Tigranes'in Kappadokia'yı işgal etmiş olduğu göz önüne alındığında, Servilius Isauricus'un bu bölgedeki faaliyetleri Mithridates ve Tigranes'e karşı bir önlem olarak da düşünülebilir (bk. Magie 1950, 292; Sherwin-White 1976, 11; McGing 1986, 136-137; Pohl 1993, 261, dn. 220; Kallet-Marx 1995, 295-296; De Souza 1999, 130-131; krş. Liebmann-Frankfort 1969a, 208-210).

²¹⁹ *Plut. Luc.* 6. 1: ὁ τῆν Κιλικίαν ἔχων Ὀκταουῖος. *Sall. Hist.* II. 98D: *habuit Ciliciam Octavius.* *MRR* II. 96; 104; Jashemski 1950, 69; 147.

²²⁰ Korsanlara karşı önce İspanya'da askeri hareket düzenleyen M. Antonius Creticus, sonra Girit'e geçmiş; fakat buradaki korsanlara ağır bir şekilde mağlup olduktan sonra M.Ö. 71 yılında Roma'ya dönmeden hayatını kaybetmiştir (bk. *MRR* II. 101-102; 111; 117; 123; Pohl 1993, 270-274; De Souza 1999, 141-148; Arslan 2003a, 106-107).

²²¹ *Plut. Luc.* 6. 1; *MRR* II. 104; Magie 1950, 294; Sherwin-White 1984, 163 (Octavius'un adı yanlışlıkla Gnaeus olarak yazılmıştır); Freeman 1986, 260; 266; Brennan 2000, 572; Arslan 2003a, 105; Dmitriev 2005, 93.

²²² Bk. *Plut. Luc.* 6. 1-3; krş. *Pomp.* 20. 1; *MRR* II. 100-101; Jashemski 1950, 69; 148; Magie 1950, 294; Brennan 2000, 572.

²²³ Bk. *Plut. Luc.* 6. 4; 7. 1; *App. Mithr.* 72; *Cic. Mur.* 33; *Acad.* 2. 1; *Flacc.* 85; Memnon 37. 1; Vell. II. 33. 1; Cass. Dio XXXVI. 2. 2; *MRR* II. 101; Sherwin-White 1984, 163; Dmitriev 2005, 93; 100-101; Arslan 2007, 307.

²²⁴ *Plut. Luc.* 7. 1; *App. Mithr.* 72 (4 lejyon); Arslan 2007, 308.

²²⁵ Magie 1950, 294; Freeman 1986, 260.

²²⁶ Magie 1950, 322; McGing 1986, 139, 145; De Souza 1999, 125-128; Arslan 2003b, 203-204.

sinde dahi krala askeri destek sağlayabilmekteydi²²⁷. Dolayısıyla III. Mithridates Savaşı'nın başlamasıyla birlikte Roma'nın denetiminden uzak kalan Anadolu'nun güney kıyılarındaki korsanlığın kralın da teşvikiyle yeniden yaygınlaştığı görülmektedir. Karadeniz'de bile etkin olan Kilikia'lı korsanlar, yine Mithridates'e destek veren Giritli korsanlar²²⁸ ile birlikte birçok Ege adasını ve kıyı kentini yağmalamaktaydı. Knidos ve Kolophon gibi kentler, Klaros ve Didyma'daki meşhur tapınaklar; Delos, Samos, Tenos ve Aigina adaları bu dönemde korsanlar tarafından yağmalanmıştı²²⁹. Öyle ki antik yazarlardan Plutarkhos bu dönemde 400 kentin korsanlar tarafından yağmalandığını ifade ederken, diğer birçok antik yazar korsanlığın tüm kıyı kentlerini tehdit etmeye başladığını belirtirler²³⁰. Bu dönemde korsanlık sadece Doğu Akdeniz'de bir sorun olmaktan çıkmış olup, İtalya ve Sicilya kıyılarında donanmalar halinde hareket eden korsanlar²³¹ artık bizzat Romalı magistratları ve yakınlarını kaçırmaya başlamıştı. Plutarkhos'un aktardığına göre bizzat görev başındaki iki *praetor* ile ironik bir biçimde M.Ö. 74-71 yılları arasında korsanlara karşı savaşmış olan Marcus Antonius Creticus'un kızı dahi korsanlar tarafından kaçırılmıştı²³². Korsanlar Roma'nın liman kenti Ostia'ya kadar gelmiş ve burada bir Roma donanmasını yok etmişti²³³. Korsanlığın bu derece artmış olması siyasal bir kaos ortamına yol açarken Roma'ya ekonomik olarak da ağır zarar vermekteydi. Çünkü Akdeniz'de ticaret nerdeyse durma noktasına gelmiş, Roma'da gıda kıtlığı baş göstermişti²³⁴.

M.Ö. 68 yılında İtalya kıyılarına kadar ulaşmış olan korsanlığın yanı sıra Lucullus'un Mithridates'e karşı girdiği savaşta istenen başarıyı gösterememesi üzerine o yılın *consul*'larından Quintus Marcius Rex, *Cilicia* valisi olarak atanmış; *Cilicia*, Lucullus'un emrinden alınarak yeniden müstakil bir eyalet haline getirilmiştir²³⁵. M.Ö. 67 yılında *provincia*'sına ulaşan ve görevi bölgedeki korsanlara karşı savaşmak olan Marcius Rex'in emrinde üç lejyonluk bir kara ordusu ve bir donanma bulunuyordu²³⁶. Korsanlara karşı faaliyet gösterdiği anlaşılan Q. Marcius Rex'in donanma komutanı P. Clodius Pulcher, denizdeki mücadele sırasında korsanlara esir düşmüştü²³⁷. Ancak M.Ö. 67 yılında

²²⁷ Bk. Plut. *Luc.* 13. 3; 23. 2-3; App. *Mithr.* 78; Oros. *Hist.* VI. 2. 24; 3. 2; krş. Memnon 53. 1-5; Broughton 1959, 521; Arslan 2003b, 203-204.

²²⁸ Bk. Flor. *Epit.* I. 42. 7; Memnon 43. 1; 48. 1; App. *Sicilica* 6. 1; McGing 1986, 139; Pohl 1993, 140, dn. 234; De Souza 1999, 126, dn. 138; 146.

²²⁹ Knidos, Kolophon ve Samos: Cic. *Leg. Man.* 33. Klaros ve Didyma: Plut. *Pomp.* 24. 5. Delos: Phlegon, *Khronika* frg. XIV = Phot. *Bibl.* 97; krş. Cic. *Leg. Man.* 55. Tenos: *IG XII.* 5. 860, ll.8-10. Aigina: *IG IV.* 2, ll. 9-14; ayrıca bk. De Souza 1999, 162-164.

²³⁰ Plut. *Pomp.* 24. 4; krş. App. *Mithr.* 92-93; Cass. Dio XXXVI. 20-22; Cic. *Leg. Man.* 31-33; 53-55.

²³¹ Bk. Cic. *Leg. Man.* 33; 55; Vell. II. 31. 2; Flor. *Epit.* I. 41. 6; App. *Mithr.* 93; Cass. Dio XXXVI. 22. 2.

²³² Plut., *Pomp.* 24. 6. Krş. Cic. *Leg. Man.* 32-33. App. *Mithr.* 93. Marcus Antonius Creticus görüşü için bk. Brennan 2000, 434. Tansey 2010.

²³³ Cic. *Leg. Man.* 33; Cass. Dio XXXVI. 22. 2.

²³⁴ Bk. Plut. *Pomp.* 25. 1; Cass. Dio XXXVI. 23. 1; App. *Mithr.* 93; Liv. *Perioch.* 99; Garnsey 1988, 200-201; De Souza 1999, 166; Schulz 2000, 436; Arslan 2003b, 206-207; Arslan 2007, 436-437.

²³⁵ Sall. *Hist.* V. 14; Cass. Dio XXXVI. 15. 1; 17. 2; *MRR* II. 137; 146; Jashemski 1950, 69; 148; Magie 1950, 296-297; Freeman 1986, 260, 266; McGing 1986, 163; Callatay 1997, 371; Brennan 2000, 572; Dmitriev 2005, 93.

²³⁶ Sall. *Hist.* V. 14; krş. Cass. Dio XXXVI. 15. 1; 17. 2; *MRR* II. 146; Freeman 1986, 260; Callatay 1997, 374; Dmitriev 2005, 93.

²³⁷ Cass. Dio XXXVI. 17. 2-3; XXXVIII. 30. 5; Strab. XIV. 6. 6; Cic. *har. resp.* 42; App. *Civ.* II. 23; *MRR* II. 158; Callatay 1997, 374; Arslan 2007, 443-444, dn. 1914.

halk *tribunus*'u Aulus Gabinius²³⁸ tarafından çıkarılan yasa (*lex Gabinia*) ile Q. Marcius Rex'in bölgede korsanlığa karşı giriştiği mücadele anlamsız hale gelmiştir. Çünkü *lex Gabinia* ile magistrat bile olmayan Pompeius, *privatus pro consule* rütbesiyle tüm Akdeniz çevresinde, kıyıda 50 Roma mili (= 400 *stadion*; yakl. 74 km.) içerilere kadar, üç yıl süresinde geçerli ve tüm eyalet valilerin *imperium*larına eşit olan bir *imperium* verilerek, korsanlığa karşı savaşmakla görevlendirilmişti²³⁹.

Pompeius'a verilen yetkiler, M. Antonius'un M.Ö. 102 yılında Kilikia'da görevlendirilmesinden itibaren Roma tarafından Doğu Akdeniz'deki korsanlığa karşı 35 yıldır izlenen politikada radikal bir değişikliğe gidildiğini göstermektedir. Şimdiye kadar Romalı valiler ya da komutanlar tarafından sadece korsanlığın yaygın olduğu Girit, Kilikia gibi bölgelerde düzenlenen yerel askeri harekâtlar ile bir çözüme ulaşamayan Roma, artık Akdeniz'deki korsanlığa karşı topyekûn bir mücadeleye girişmişti²⁴⁰. Kendisine verilen bu geniş yetkileri etkin biçimde kullanan Pompeius, nihai çarpışmanın Dağlık Kilikia'daki Korakesion önlerinde yaşandığı 40 gün süren bir askeri harekât sonucunda korsanlara karşı kesin bir zafer kazandı²⁴¹. Bu zaferin ardından Pompeius tarafından alınan sosyo-politik ve sosyo-ekonomik önlemler ile Anadolu'nun güney kıyılarındaki korsanlık, Roma için öncelikli bir sorun olmaktan çıkmıştır²⁴². Korsanlara karşı kısa sürede elde ettiği bu zaferle prestiji daha da artan Pompeius'un M.Ö. 66 yılında Mithridates'e karşı yürütülen savaşın komutanlığına getirilmesi²⁴³ ile Roma'nın Doğu politikasında da yeni bir dönem başlayacaktır.

²³⁸ MRR II. 144-145.

²³⁹ *Lex Gabinia* için bk. Cic. *Leg. Man.* 44; 52-53; App. *Mithr.* 94; Liv. *Perioch.* 99; Vell. II. 31. 2; Val. Max. VIII. 15. 9; Plut. *Pomp.* 25. 2-7; 26. 1-2; Cass. Dio XXXVI. 23. 4-5; 36a; MRR II. 144-145; Magie 1950, 298; 1179-1180, dn. 41; Arslan 2003a, 109; Arslan 2007, 438-439; Scullard 2011, 82-83.

²⁴⁰ Pohl 1993, 278-280; De Souza 1999, 161-162; Schulz 2000, 436-437.

²⁴¹ App. *Mithr.* 95; Cic. *Leg. Man.* 34; Plut. *Pomp.* 26. 1-4; 28. 1-3; Liv. *Perioch.* 99; Flor. *Epit.* I. 41. 7-15; Cass. Dio XXXVI. 37. 3-6; Lucan. II. 576-578; VIII. 256-258; Ps. Aur. *Vic. de Vir. ill.* 77, 5; Eutr. VI. 12. 1; MRR II. 146; Magie 1950, 298-300; Schulz 2000, 437; Arslan 2007, 439-443.

²⁴² Bk. App. *Mithr.* 96; Plut. *Pomp.* 28. 1-4; Cass. Dio XXXVI. 37. 5-6; Strab. XIV. 3. 3; 5. 5; Vell. II. 32. 4-6; Flor. *Epit.* I. 41. 12-15; Lucan. I. 346; II. 579; Magie 1950, 301; Broughton 1959, 523-524; Schulz 2000, 438.

²⁴³ *Lex Manilia* için bk. Cic. *Leg. Man.* 1-71; *dom.* 19; Plut. *Pomp.* 30. 1-6; *Luc.* 25. 7; App. *Mithr.* 91; 97; Cass. Dio XXXVI. 42. 1-4; Liv. *Perioch.* 100; Vell. II. 33. 1; Eutr. VI. 12. 1-2; MRR II. 153; Magie 1950, 351-352; 1220, dn. 1; Arslan 2007, 447; Scullard 2011, 83.

BİBLİYOGRAFYA

Antik Kaynaklar

- App. *Civ. / Mithr.* Appian, *Roman History* I-IV. Ed. ve İng. Çev.: H. White. London 1912-1913 [Loeb].
- Ath. *Deip.* Athenaeus, *The Deipnosophists* I-VII. Ed. ve İng. Çev.: C. B. Gulick. London 1927-41. [Loeb]
- Cass. Dio Dio Cassius, *Roman History* I-IX. Ed. ve İng. Çev.: E. Cary- H. B. Foster. London 1914-1927. [Loeb]
- Cic. *Epistulae* Cicero, *Letters to Atticus* I-IV/ *Letters to Friends* I-III. Ed. ve İng. Çev. D. R. Shackleton Bailey. London 1999-2001. [Loeb]
- Cic. *Oratoria* Cicero, *Orations* I-X [VI-XV]. Ed. ve İng. Çev. J. H. Freese *et al.* London 1927-1976. [Loeb]
- Cic. *Philosophia* Cicero, *Philosophical Treatises* I-VI [XVI-XXI]. Ed. ve İng. Çev. C. W. Keyes *et al.* London 1913-1933. [Loeb]
- Dem. *Or.* Demosthenes, *Orations* I-VII. Eds. J. H. Vince *et al.* Oxford 1930-1949. [Loeb]
- Diod. Diodorus Siculus, *Library of History* XII. Ed. ve İng. Çev.: F. R. Walton. London 1967. [Loeb]
- Eutr. Eutropius, *Roma Tarihinin Özeti*. Çev.: Ç. Menzilioğlu. İstanbul 2007.
- Fest. *Brev.* Sexti Rufi Viri Consularis, *Breviarium rerum gestarum populi Romani*. Ed. R. Mecenate. Roma 1819. İng.: *Breviarium of the Accomplishments of the Roman People*. Çev.: T. M. Banchich-J. A. Meka. New York 2001. <http://www.roman-emperors.org/festus.htm>
- Flor. *Epit.* Florus, *Epitome of Roman History*. Ed. ve İng. Çev.: E. S. Forster. London 1929. [Loeb]
- Gran. Lic. *Ann.* *Grani Liciniani Quae Supersunt*. Ed. M. Flemisch. Leipzig 1904. [Teubner]
- Hdt. Herodotus, *The Persian Wars* I-IV. Ed. ve İng. Çev.: A. D. Godley. London 1920-1925. [Loeb]
- Hom. *Od.* Homer, *the Odyssey* I-II. Ed. ve İng. Çev.: A. T. Murray. London 1919. [Loeb]
- Isokr. *Or.* Isocrates I-III. Eds. ve İng. Çev.: G. Norlin – L. van Hook. London 1928-1945. [Loeb]
- Iul. *Obseq. Prod.* Livy, *History of Rome: Summaries, Fragments, Iulius Obsequens*. Ed. ve İng. Çev.: A. C. Schlesinger. London 1959. [Loeb]
- Iust. Iustinus, *Trogi Pompei Historiarum Philippicarum Epitoma*. Ed. I. Iepp. Leipzig 1859. İng.: *Justin, Cornelius Nepos and Eutropius, Literally Translated, with Notes and a General Index*. Çev.: J. S. Watson. London 1853.
- Liv. Livy, *From the Founding of the City* I-XIII. Ed. ve İng. Çev.: B. O. Foster *et al.* London 1919-1959 [Loeb].
- Liv. *Perioch.* Livy, *History of Rome: Summaries, Fragments, Iulius Obsequens*. Ed. ve İng. Çev.: A. C. Schlesinger. London 1959. [Loeb]
- Lucan. Lucan, *the Civil War*. Ed. ve İng. Çev.: J. D. Duff. London 1928. [Loeb]
- Memnon Memnon, *Herakleia Pontike Tarihi* (περί Ηρακλείας). Ed. ve Çev.: M. Arslan. İstanbul 2007.

- Oros. *Hist.* *Pauli Orosii Historiarum Adversum Paganos Libri VII.* Ed. C. Zangemeister. Leipzig 1889. [Teubner] İng.: Paulus Orosius, *The Seven Books of History against the Pagans.* Çev.: R. J. Deferrari. Washington 1964.
- Paus. Pausanias, *Description of Greece* I-V. Ed. ve İng. Çev.: W. H. S. Jones *et al.* London 1918-1935. [Loeb]
- Phlegon, *Khronika* *Rerum Naturalium Scriptores Graeci Minores* I. Ed. O. Keller. Leipzig 1877, 94-103.
- Phot. *Bibl.* *Photii Bibliotheca* I. Ed. I. Bekker. Berlin 1824. İng.: The Library of Photius I. Çev.: J. H. Freese. New York 1920.
- Plat. *Phaid.* Plato, *Euthyphro, Apology, Crito, Phaedo, Phaedrus.* Ed. ve İng. Çev.: H. N. Fowler. London 1914. [Loeb]
- Plut. Plutarch, *Lives* I-XI. Ed. ve İng. Çev.: M. Perrin. London 1914-1926. [Loeb]
- Polyain. *Strat.* *Polyaeni Strategematon Libri Octo.* Ed. E. Melber. Leipzig 1887. [Teubner]. İng. *Polyaenus's Stratagems of War.* Çev.: R. Shepherd. London 1793.
- Polyb. Polybius, *The Histories* I-VI. Ed. ve İng. Çev.: W. R. Paton. London 1922-1927. [Loeb]
- Poseid. Posidonius, *The Translation of the Fragments* III. İng. Çev.: I. G. Kidd. Cambridge 1999.
- Ps. Aur. Vic. *de Vir. ill.* Pseudo-Aurelius Victor, *De viris illustribus urbis Romae.* Ed. F. Pichlmayr. Leipzig 1911. [Teubner] Fr. Çev.: Pseudo-Aurelius Victor, *Les Hommes Illustres de la Ville de Rome.* Çev.: M.-P. Arnaud-Lindet. 2004. http://www.forumromanum.org/literature/aurelius_victor/illustrf.html
- Sall. *Hist.* *C. Sallusti Crispi Historiarum Reliquiae.* Ed. B. Maurenbrecher. Leipzig 1891. [Teubner] İng.: Sallust, *The Histories* II. Çev.: P. McGushin. Oxford 1994. <http://www.attalus.org/translate/sallust.html>
- Schol. Bob. *Scholia in Ciceronis Orationes Bobiensia.* Ed. P. Hildebrandt. Leipzig 1907. [Teubner]
- Steph. Byz. *Stephani Byzantii ethnicorum quae supersunt.* Ed. A. Meineke. Berlin 1849.
- Strab. Strabo, *Geography* I-VIII. Ed. ve İng. Çev.: H. L. Jones. London, 1917-1932. [Loeb]
- Suet. Suetonius, *The Lives of the Caesars* I-II. Ed. ve İng. Çev. J. C. Rolfe). London 1914 [Loeb].
- Tac. *Ann.* Tacitus, *Histories-Annals* II-V. İng. Çev.: C. H. Moore-J. Jackson. London 1925-1937. [Loeb]
- Thuk. Thucydides, *History of the Peloponnesian War* I-IV. Ed. ve İng. Çev.: C. F. Smith. London 1919-1923. [Loeb]
- Val. Max. Valerius Maximus, *Memorable Doings and Sayings* I-II. Ed. ve İng. Çev.: D. R. Shackleton Bailey. London 2000. [Loeb]
- Vell. Velleius Paterculus, *Compendium of Roman History.* Ed. ve İng. Çev.: F. W. Shipley. London 1924. [Loeb]

Modern Kaynaklar

- Adak 2004 M. Adak, "Lokalisierung von Olympos und Korykos in Ostlykien". *Gephyra* 1 (2004) 27-51.
- Ager 1991 S. L. Ager, "Rhodes: The Rise and Fall of a Neutral Diplomat". *Historia* 40 (1991) 10-41.
- Alexander 1990 M. C. Alexander, *Trials in the Late Roman Republic, 149 BC to 50 BC*. Toronto 1990.
- Arena 2005 G. Arena, *Città di Panfilia e Pisidia sotto il dominio romano*. Catania 2005.
- Arslan 2003a M. Arslan, "İ.Ö. 188 Yılından İ.Ö. 67 Yılına Kadar Lykia, Pamphylia ve Kilikia Trakheia Sahillerindeki Korsanlık Faaliyetleri: Nedenleri ve Sonuçları". *Adalya* 6 (2003) 91-116.
- Arslan 2003b M. Arslan, "Piracy on the Southern Coast of Asia Minor and Mithridates Eupator". *Olba* 8 (2003) 195-211.
- Arslan 2007 M. Arslan, *Mithradates VI Eupator: Roma'nın Büyük Düşmanı*. İstanbul 2007.
- Arslan-Tüner-Önen 2011 M. Arslan – N. Tüner-Önen, "Akdeniz'in Korsan Yuvaları: Kilikia, Pamphylia, Lykia ve Ionia Bölgelerindeki Korykoslar" *Adalya* 14 (2011) 189-206.
- Badian 1959 E. Badian, "Sulla's Cilician Command". *Athenaeum* 37 (1959) 279-303.
- Bagnall 1976 R. S. Bagnall, *The Administration of the Ptolemaic Possessions Outside Egypt*. New York 1976.
- Bernhardt 1972 R. Bernhardt, "Zwei Ehrenstatuen in Kaunos für L. Licinius Murena und seinen Sohn Gaius". *Anadolu (Anatolia)* 16 (1972) 117-122. Çev.: B. Ögün. "Kaunos'ta L. Licinius Murena ve Oğlu Gaius Şerefine Dikilmiş İki Heykel". *Anadolu (Anatolia)* 16 (1972) 123-129.
- Boren 1977 H. Boren, *Roman Society: A Social, Economic and Cultural History*. Lexington 1977.
- Brennan 2000 T. C. Brennan, *The Praetorship in the Roman Republic I-II*. Oxford 2000.
- Broughton 1959 T. R. S. Broughton, "Roman Asia Minor". Ed. T. Frank. *An Economic Survey of Ancient Rome IV*. Baltimore 1938. [New ed. New York 1959] 505-949.
- Bulin 1983 Bulin, R.K., *Untersuchungen zur Politik und Kriegführung Roms im Osten von 100 - 68 v.Chr.* Frankfurt 1983.
- Callataÿ 1997 F. de Callataÿ, *L'histoire des guerres mithridatiques vue par les monnaies*. Louvain-la-Neuve 1997.
- Chaniotis 2005 A. Chaniotis, *War in the Hellenistic World: A Social and Cultural History*. Oxford 2005.
- Cohen 1995 G. M. Cohen, *The Hellenistic Settlements in Europe, the Islands and Asia Minor*. Berkeley-London 1995.
- Cottier et al. 2008 M. Cottier, M. H. Crawford, C. V. Crowther, J.-L. Ferrary, B. M. Levick, O. Salomies – M. Wörrle, *The Customs Law of Asia*. Oxford 2008.
- Crawford 1996 M. H. Crawford, *Roman Statutes I-II*. London 1996.
- Dahlheim 1977 W. Dahlheim, *Gewalt und Herrschaft: Das provinzielle Herrschaftssystem der römischen Republik*. Berlin 1977.
- Daubner 2006 F. Daubner, *Bellum Asiaticum: Der Krieg der Römer gegen Aristonikos von*

- Pergamon und die Einrichtung der Provinz Asia*. München 2006².
- De Souza 1997 P. de Souza, "Romans and Pirates in a Late Hellenistic Oracle from Pamphylia". *Classical Quarterly* 47/2 (1997) 477-481.
- De Souza 1999 P. de Souza, *Piracy in the Graeco-Roman World*. Cambridge 1999.
- Dmitriev 2005 S. Dmitriev, "The History and Geography of the Province of Asia during its First Hundred Years and the Provincialization of Asia Minor". *Athenaeum* 93 (2005), 71-133.
- Eckstein 2008 A. M. Eckstein, *Rome Enters the Greek East: From Anarchy to Hierarchy in the Hellenistic Mediterranean, 230-170 B.C.* Oxford 2008.
- Ehrhardt 2002 N. Ehrhardt, "Strategien römischer Publicani gegenüber griechischen Städten in der Zeit der Republik". Eds. E. Ehrhardt-L.-M. Günther. *Widerstand-Anpassung-Integration. Die griechisch-römische Staatenwelt*. [FS Jürgen Deininger zum 65. Geb.] Stuttgart 2002, 135-153.
- Fairbank 2008 K. Fairbank, "The Strength of Rhodes and the Cilician Pirate Crisis". *Studia Antiqua* 6/1 (2008) 87-93.
- Feld 2005 K. Feld, *Barbarische Bürger: Die Isaurier und das Römische Reich*. Berlin 2005.
- Ferrary 1977 J.-L. Ferrary, "Recherches sur la législation de Saturninus et de Glauca". *Mélanges de l'Ecole française de Rome: Antiquité* 89 (1977) 619-660.
- Ferrary 2000 J.-L. Ferrary, "Les gouverneurs des provinces romaines d'Asie Mineure (Asie et Cilicie), depuis l'organisation de la province d'Asie jusqu'à la première guerre de Mithridate (126-88 av. J.C.)". *Chiron* 30 (2000) 161-193.
- Ferrary 2001 J.-L. Ferrary, "Rome et les cités grecques d'Asie Mineure au IIe siècle". Eds. A. Bresson-R. Descat. *Les cités d'Asie mineure occidentale au IIe siècle a.C.* Bordeaux 2001, 93-106.
- Freeman 1986 P. Freeman, "The Province of Cilicia and Its Origins" Eds. P. Freeman-D. Kennedy. *The Defence of the Roman and Byzantine East*. Oxford 1986, 253-272.
- Garnsey 1988 P. Garnsey, *Famine and Food Supply in the Graeco-Roman World: Responses to Risk and Crisis*. Cambridge 1988.
- Geelhaar 2002 C. Geelhaar, "Some Remarks on the *lex de provinciis praetoriis*". *Revue Internationale des droits de l'Antiquité* 49 (2002) 109-117.
- Giovannini 2008 A. Giovannini, "Date et Objectifs de la *Lex de Provinciis Praetoriis* (Roman Statutes, no 12)". *Historia* 57 (2008) 92-107.
- Greenidge-Clay 1960 A. J. H. Greenidge - A. M. Clay, *Sources for Roman History, 133-70 B.C.* Oxford 1960².
- Griffith 1935 G. T. Griffith, *The Mercenaries of the Hellenistic World*. Cambridge 1935.
- Gruen 1986 E. S. Gruen, *The Hellenistic World and Coming of Rome*. Berkeley 1986².
- Günther 1999 L.-M. Günther, "Caesar und die Seeräuber: Eine Quellenanalyse". *Chiron* 29 (1999) 321-337.
- Hansen 1971 E. V. Hansen, *The Attalids of Pergamon*. London 1971².
- Hassal et al. 1974 M. Hassal - M. H. Crawford - J. Reynolds, "Rome and the Eastern Provinces at the End of Second Century B.C.". *Journal of Roman Studies* 64 (1974) 195-220.
- Hinrichs 1970 F. T. Hinrichs, "Die lateinische Tafel von Bantia und die 'Lex de Piratis'".

- Hermes* 98 (1970) 471-502.
- Hopp 1977 J. Hopp, *Untersuchungen zur Geschichte der letzten Attaliden*. München 1977.
- I.Délos *Inscriptions de Délos* I-VII. Ed. F. Durrbach *et al.* Paris 1926-1972. <http://epigraphy.packhum.org/inscriptions>
- IvEphesos *Die Inschriften von Ephesos* I-VIII: *Inschriften griechischer Städte aus Kleinasien* 11-17. Eds. H. Wankel *et al.* Bonn 1979-1984.
- IvKalchedon *Die Inschriften von Kalchedon: Inschriften griechischer Städte aus Kleinasien* 20. Ed. R. Merkelbach. Bonn 1992.
- IvKnidos *Die Inschriften von Knidos I: Inschriften griechischer Städte aus Kleinasien* 41. Ed. W. Blümel. Bonn 1992.
- IC *Inscriptiones Creticae* I-IV. Ed. M. Guarducci. Roma 1935-1950. <http://epigraphy.packhum.org/inscriptions>
- IG *Inscriptiones Graecae* I-. Eds. A. Kirchhoff *et al.* Berlin 1873-. <http://epigraphy.packhum.org/inscriptions>
- IGR *Inscriptiones Graecae ad Res Romanas Pertinentes* I-IV. Ed. R. Cagnat *et al.* Paris 1911-1927.
- ILLRP *Inscriptiones Latinae Liberae Rei Publicae* I-II. Ed. A. Degrossi. Firenze 1957-1963.
- Jashemski 1950 W. F. Jashemski, *The Origins and History of the Proconsular and Proprætorian Imperium to 27 BC*. Chicago 1950.
- Kallet-Marx 1995 R. M. Kallet-Marx, *Hegemony to Empire: The Development of the Roman Imperium in the East from 148 to 62 B.C.* Berkeley 1995.
- Keaveney 1984 A. Keaveney, "Who were the Sullani?". *Klio* 66/1 (1984) 114-150.
- Keaveney 1992 A. Keaveney, *Lucullus: A Life*. London 1992.
- Keaveney 2005 A. Keaveney, *Sulla: The Last Republican*. London-New York 2005².
- Kelly 2006 G. P. Kelly, *A History of Exile in the Roman Republic*. Cambridge 2006.
- Kirbihler 2007 F. Kirbihler, "Die Italiker in Kleinasien, mit besonderer Berücksichtigung von Ephesos (133 v. Chr. – 1. Jh. n. Chr)". Ed. M. Meyer. *Neue Zeiten – Neue Sitten: Zu Rezeption und Integration römischer und italischer Kulturgüter in Kleinasien*. Wien 2007, 19-35.
- Kirk 1985 G. S. Kirk "Homer". Eds. P. E. Easterling – B. M. W. Knox. *The Cambridge History of Classical Literature I: Greek Literature*. Cambridge (1985) 42-91.
- Kolb 2002 F. Kolb, "Lykiens Weg in die römische Provinzordnung". Eds. E. Ehrhardt-L.-M. Günther. *Widerstand – Anpassung – Integration. Die griechisch-römische Staatenwelt*. [FS Jürgen Deininger zum 65. Geb.] Stuttgart 2002, 207-221.
- Liebmann-Frankfort 1969a T. Liebmann-Frankfort, *La frontière orientale dans la politique extérieure de la République romaine: depuis le traité d'Apamée jusqu'à la fin des conquêtes asiatiques de Pompée (189/188-63)*. Bruxelles 1969.
- Liebmann-Frankfort 1969b T. Liebmann-Frankfort, "La provincia Cilicia et son intégration dans l'empire romain". Ed. J. Bibauw. *Hommages à M. Renard*. Brussels 1969, 447-457.
- Linke 2005 B. Linke, *Die römische Republik von den Gracchen bis Sulla*. Darmstadt 2005.

- Lintott 1976 A. W. Lintott, "Notes on the Roman Law Inscribed at Delphi and Cnidos". *Zeitschrift für Papyrologie und Epigraphik* 20 (1976) 65-82.
- Ma 1999/2002 J. Ma, *Antiochos III and the Cities of Western Asia Minor*. Oxford 1999/2002².
- Magie 1950 D. Magie, *Roman Rule in Asia Minor to the end of Third Century after Christ*. I-II. Princeton 1950.
- Mason 1974 H. J. Mason, *Greek Terms for Roman Institutions: A Lexicon and Analysis*. Toronto 1974.
- McGing 1986 B. C. McGing, *The Foreign Policy of Mithridates VI Eupator, King of Pontus*. Leiden 1986.
- McShane 1964 R. B. McShane, *The Foreign Policy of the Attalids of Pergamum*. Urbana 1964.
- Mitchell 1999 S. Mitchell, "The Administration of Roman Asia from 133 BC to AD 250". Ed. W. Eck. *Lokale Autonomie und römische Ordnungsmacht in den kaiserzeitlichen Provinzen vom 1. bis 3. Jahrhundert*. Oldenbourg 1999, 17-46.
- Mitchell 2008 S. Mitchell, "Geography, Politics, and Imperialism in the Asian Customs Law". Eds. M. Cottier *et al.*: *The Customs Law of Asia*. Oxford 2008, 165-201.
- MRR T. R. S. Broughton, *The Magistrates of the Roman Republic*. I-III. New York 1951-1986.
- Nollé 1993 J. Nollé, *Side im Altertum I-II: Inschriften griechischer Städte aus Kleinasien* 43-44. Bonn 1993.
- Ormerod 1924 H. A. Ormerod, *Piracy in the Ancient World: An Essay in Mediterranean History*. London 1924.
- Osgood 2010 J. Osgood, "Caesar and the Pirates: or How to Make (and Break) an Ancinet Life". *Greece & Rome* 57 (2010) 319-336.
- Özer 2013 E. Özer, "The Lycian League and Olympus in Eastern Lycia". *Akdeniz İnsani Bilimler Dergisi* 3/1 (2013) 211-224.
- Pohl 1993 H. Pohl, *Die römische Politik und die Piraterie im östlichen Mittelmeer vom 3. bis zum 1. Jh. v. Chr.* Berlin-New York 1993.
- Reynolds 1982 Reynolds, J.M., *Aphrodisias and Rome*. London 1982.
- Richardson 2008 J. Richardson, *The Language of Empire: Rome and the Idea of Empire from the Third Century BC to the Second Century AD*. Cambridge 2008.
- Rostovtzeff 1941 M. I. Rostovtzeff, *The Social and Economic History of the Hellenistic World* I-III. Oxford 1941.
- Santangelo 2007 F. Santangelo, *Sulla, the Elites and the Empire: A Study of Roman Policies in Italy and the Greek East*. Leiden 2007.
- Schulz 2000 R. Schulz, "Zwischen Kooperation und Konfrontation. Die römische Weltreichsbildung und die Piraterie". *Klio* 82/2 (2000) 426-440.
- Scullard 2011 H. H. Scullard, *From the Gracchi to Nero: A History of Rome from 133 B.C. to A.D. 68*. Oxford 2011⁶.
- Sherk 1969 R.K. Sherk, *Roman Documents from the Greek East: Senatus Consulta and Epistulae to the Age of Augustus*. Baltimore 1969.
- Sherk 1984 R.K. Sherk, *Rome and the Greek East to the Death of Augustus*. Cambridge 1984.

- Sherwin-White 1976 A. N. Sherwin-White, "Rome, Pamphylia and Cilicia, 133-70 B.C.". *Journal of Roman Studies* 66 (1976) 1-14.
- Sherwin-White 1984 A. N. Sherwin-White, *Roman Foreign Policy in the East 168 B.C. to A.D. I*. London 1984.
- SIG³ *Sylloge Inscriptionum Graecarum* I-IV. Eds. W. Dittenberger et al. (Tertium Editum). Leipzig 1915-1924.
- Syme 1979 R. Syme, "Observations on the Province of Cilicia". Ed. E. Badian. *Roman Papers*. Oxford 1979, 120-148. [Ed. W. M. Calder-J. Keil. *Anatolian Studies Presented to William Hepburn Buckler*. Manchester 1939, 299-332]
- Tansey 2010 P. Tansey, "Antonia and the Pirates". *Classical Quarterly* (2010) 656-658.
- Thonemann 2013 Thonemann, P., "Phrygia: An Anarchist History, 950 BC–A.D. 100". Ed. P. Thonemann. *Roman Phrygia: Culture and Society*. Cambridge 2013, 1-40.
- Tozan 2013 M. Tozan, "Marcus Antonius'un Korsanlara Karşı Seferi ve Lex de Provinciis Praetoriis". *Tarih Okulu* 14 (2013) 1-26.
- Westermann 1955 W. L. Westermann, *The Slave Systems of Greek and Roman Antiquity*. Philadelphia 1955.
- Wiemer 2002 H-U. Wiemer, "Ökonomie und Politik im hellenistischen Rhodos". *Historische Zeitschrift* 275/3 (2002) 561-591.
- Wilson 1966 A. J. N. Wilson, *Emigration from Italy in the Republican Age of Rome*. New York 1966.